

2. VYJÍŽDKA ZA PRACÍ

2.1 Vývoj vyjížďky za prací a její intenzity

Při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 se údaje o dojížděci do zaměstnání zjišťovaly již počtvrté. V předchozích sčítáních byl však rozsah zjišťovaných údajů o dojížděci menší, a také údaje o počtu vyjíždějících za prací i do škol nejsou mezi jednotlivými sčítáními vlivem metodických i reálných změn zcela srovnatelné. Nejvýznamnější metodickou změnou je vymezení osob, za které byly údaje zjišťovány (v roce 1991 ekonomicky aktivní, v roce 2001 zaměstnaní), dále pak započtení pracujících cizinců s dlouhodobým pobytem, rozdílné posuzování předchozího zaměstnání u vojáků, zejména v základní službě, změna v započítávání žen na další mateřské dovolené (v roce 1991 ekonomicky aktivní, v roce 2001 ekonomicky neaktivní) apod. Nelze opomenout ani změny sídelní struktury, tzn. osamostatnění obcí po roce 1989 (v roce 1991 mělo na území Libereckého kraje působnost 197 obcí, v roce 2001 již 216 obcí) a především od roku 2000 platné nové rozdělení území státu do 14 krajů, ani měnící se ochotu – povinnost sčítaných osob požadované údaje pravdivě uvést. Mezi nejdůležitější reálné vlivy bezesporu patřily: restrukturalizace průmyslu, privatizace a rozvoj soukromého podnikání (sídlo firmy samostatně výdělečně činných je formálně vedeno v místě trvalého bydliště), vstup zahraničních investorů, rozvoj individuální dopravy, rozdílná kvalita dopravní infrastruktury apod.

Při sčítání v roce 2001 bylo v Libereckém kraji zjištěno 209 451 zaměstnaných osob, včetně 1 217 pracujících studentů, popřípadě učňů, jejichž vyjížďka byla započítána mezi vyjížďku do škol. Z celkového počtu 208 234 zaměstnaných osob 89,0 % uvedlo, že jejich pracoviště není totožné s místem bydliště a muselo tedy do něj dojíždět nebo docházet. Další 9 % zaměstnaných vyznačilo shodu místa domu bydliště a pracoviště, jednalo se o ty případy, kdy sídlo vlastní firmy bylo v domě nebo zaměstnání bylo vykonáváno doma.

Z celkového počtu 185 266 zaměstnaných osob vyjíždějících za prací sice 6 984 osoby (tj. 3,8 %) uvedly rozdílnost adresy bydliště a pracoviště, avšak neuvedly přesnou adresu pracoviště. Z tohoto důvodu nemohly být údaje za ně zahrnuty do dalšího zpracování. Největší neochotu uvést údaje o svém pracovišti projevily zaměstnané osoby v okrese Liberec (4,6 % neuvedených odpovědí), naopak nejsdílnější byli zaměstnaní v okrese Česká Lípa (2,4 % neuvedených odpovědí).

2.1 Vyjížďka do zaměstnání podle zjištěného místa pracoviště

Počet osob celkem	v tom		Podíl v % celkem	v tom	
	se zjištěným pracovištěm	bez zjištěného pracoviště		se zjištěným pracovištěm	bez zjištěného pracoviště
185 266	178 282	6 984	100,0	96,2	3,8

Ze 178 282 osob, jenž uvedly místo pracoviště, téměř 60 % se při cestě do zaměstnání pohybovalo v obci svého trvalého bydliště, zbývajících 72 196 osob za svým zaměstnáním muselo vyjíždět mimo obec. Také ve všech okresech Libereckého kraje převažovaly osoby dojíždějící v rámci obce, nejvýrazněji pak s 67,6 % v okrese Liberec.

2.2 Vyjížďka do zaměstnání podle prostorového typu vyjížďky

	Vyjíždějící celkem	v tom		Z obce		V ČR			Vyjíždějící z okresu celkem
		v obci	z obce	do zahraničí	v ČR	do jiných obcí okresu	do jiných okresů kraje	do jiných krajů	
Počet	178 282	106 086	72 196	693	71 503	47 630	10 197	13 676	24 566
Podíly v % z vyjíždějících :									
celkem	100,0	59,5	40,5	0,4	40,1	26,7	5,7	7,7	13,8
z obce	x	x	100,0	1,0	99,0	66,0	14,1	18,9	34,0

Pomineme-li všechny vlivy metodických změn počet vyjíždějících z obce v roce 2001 ve srovnání s rokem 1991 vzrostl o 4 526 osob, tj. v relativním vyjádření o 6,7 %. Narůst počtu vyjíždějících byl zaznamenán i u všech okresů Libereckého kraje – o 8,4 % v okrese Liberec, o 2,8 % v okrese Jablonec nad Nisou, o 11,2 % v okrese Liberec a 2,2 % v okrese Semily.

Tab 2.3 Základní ukazatele dojížděky za prací v letech 1991 a 2001

Kraj, okres		Vyjíždějící z obce				Dojíždějící do obce			
		celkem	v tom		denně	celkem	v tom		denně
			muži	ženy			muži	ženy	
Kraj celkem	1991	67 670	41 800	25 870	59 549	65 633	39 644	25 989	59 240
	2001	72 196	44 271	27 925	60 227	65 480	39 023	26 457	56 505
Česká Lípa	1991	19 210	11 945	7 265	16 975	19 932	12 832	7 100	18 158
	2001	20 833	13 007	7 826	17 089	18 414	11 066	7 348	16 020
Jablonec nad Nisou	1991	14 206	8 525	5 681	13 049	14 355	8 150	6 205	13 283
	2001	14 601	8 725	5 876	12 566	13 412	7 567	5 845	12 002
Liberec	1991	19 420	12 392	7 028	16 441	16 882	10 452	6 430	15 040
	2001	21 602	13 554	8 048	18 118	19 522	12 345	7 177	16 615
Semily	1991	14 834	8 938	5 896	13 084	14 464	8 210	6 254	12 759
	2001	15 160	8 985	6 175	12 454	14 132	8 045	6 087	11 868

Převážná většina (99,0 %) vyjížděky z obce byla realizována uvnitř České republiky. Do zahraničí za prací vyjíždělo pouhých 693 osob, přičemž se dá předpokládat, že jejich počet v dalších letech vzroste vlivem vstupu ČR do Evropské unie. V rámci krajů dominovalo s 11,5 % hl. město Praha, v rámci okresů Libereckého kraje okres Liberec s 1,3 %.

Tab. 2.4 Vyjíždějící za prací v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojížděky

Kraj, okres		Vyjíždějící z obce celkem	v tom							
			počet vyjíždějících				podíl vyjíždějících (v %)			
			do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾	do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾
Kraj celkem	1991	67 670	49 958	9 225	8 115	372	73,8	13,6	12,0	0,5
	2001	72 196	47 630	10 197	13 676	693	66,0	14,1	18,9	1,0
Česká Lípa	1991	19 210	16 106	682	2 333	89	83,8	3,6	12,1	0,5
	2001	20 833	14 966	974	4 733	160	71,8	4,7	22,7	0,8
Jablonec nad Nisou	1991	14 206	10 635	2 525	967	79	74,9	17,8	6,8	0,6
	2001	14 601	9 420	3 394	1 616	171	64,5	23,2	11,1	1,2
Liberec	1991	19 420	12 621	4 570	2 058	171	65,0	23,5	10,6	0,9
	2001	21 602	13 842	4 137	3 352	271	64,1	19,2	15,5	1,3
Semily	1991	14 834	10 596	1 448	2 757	33	71,4	9,8	18,6	0,2
	2001	15 160	9 402	1 692	3 975	91	62,0	11,2	26,2	0,6

¹⁾ v roce 1991 včetně vyjíždějících na Slovensko

Největší podíl vyjíždějících (66,0 %) připadlo na pohyb do jiných obcí okresu, přičemž ve srovnání s rokem 1991 poklesl o 7,8 procentního bodu. Pokles tohoto typu vyjížděky byl zaznamenán i u všech okresů Libereckého kraje a byl v převážné míře zapříčiněn právě osamostatněním obcí. Vlivem větší nabídky pracovních příležitostí ve větších městech, vlivem větší ochoty dojíždět na delší vzdálenosti díky nárůstu meziregionální mzdové diference, vinou poklesu bytové výstavby a migrace vzrostl objem meziokresních (z 13,6 % v roce 1991 na 14,1 % v roce 2001) i mezikrajských přesunů (z 12,0 % na 18,9 %). Tyto typy vyjížděky jsou do značné míry ovlivněny i polohou jednotlivých okresů. Zatímco u okresů Česká Lípa a Semily převažovala mezikrajská vyjížděka, u okresů Jablonec nad Nisou a Liberec meziokresní.

Tab 2.5 Dojíždějící za prací v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojížděky

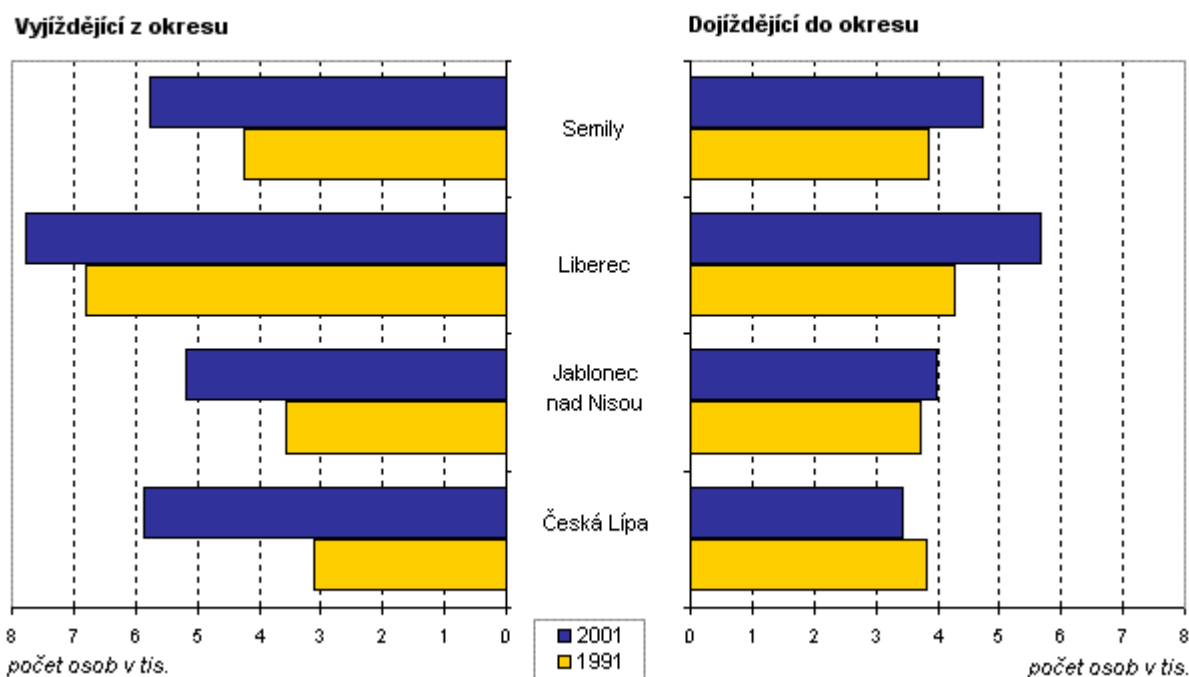
Kraj, okres		Dojíždějící do obce celkem ¹⁾	v tom				
			počet dojíždějících			podíl dojíždějících (v %)	
			z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje	z jiného kraje	z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje
Kraj celkem	1991	65 336	49 958	9 225	6 153	76,5	14,1
	2001	65 480	47 630	10 197	7 653	72,7	15,6
Česká Lípa	1991	19 855	16 106	1 971	1 778	81,1	9,9
	2001	18 414	14 966	982	2 466	81,3	5,3
Jablonec nad Nisou	1991	14 304	10 635	2 872	797	74,3	20,1
	2001	13 412	9 420	3 135	857	70,2	23,4
Liberec	1991	16 761	12 621	2 745	1 395	75,3	16,4
	2001	19 522	13 842	3 660	2 020	70,9	18,7
Semily	1991	14 416	10 596	1 637	2 183	73,5	11,4
	2001	14 132	9 402	2 420	2 310	66,5	17,1

¹⁾ v roce 1991 bez dojíždějících ze Slovenska

Z pohledu dojížděky zaměstnaných bylo sčítáním v roce 2001 v Libereckém kraji zjištěno 65 480 osob, přičemž 72,7 % dojíždělo z jiné obce okresu, 15,6 % z jiného okresu kraje a 11,7 % z jiného kraje. Z pohledu jednotlivých okresů kraje se nejvýrazněji pod krajskou hodnotu v rámci dojížděky z jiné obce okresu dostal se 66,5 % okres Semily, v rámci dojížděky z jiného okresu s 5,3 % okres Česká Lípa, v rámci dojížděky z jiného kraje s 6,4 % okres Jablonec nad Nisou a s 10,3 % okres Liberec.

Ve všech okresech Libereckého kraje převažoval počet osob vyjíždějících za prací z okresu nad dojíždějícími do příslušného okresu, což je patrné z následujícího grafu.

Vyjížděka a dojížděka za prací v letech 1991 a 2001

Nejvíce vyjíždějících osob u meziokresní dojížděky v roce 2001 směřovalo do okresu Liberec (v roce 1991 do okresu Jablonec nad Nisou), jejich podíl dosáhl 35,9 % úhrnu. Z celkového počtu vyjíždějících tvořili dojíždějící do okresu Liberec v okrese Česká Lípa 84,1 %, v okrese Jablonec nad Nisou 62,9 %. V okrese Semily zaměstnané osoby při výběru pracoviště daly přednost okresu Jablonec nad Nisou – z celkového počtu vyjíždějících sem směřovalo 56,0 % osob. Za zmínku stojí nárůst počtu dojíždějících do okresu Semily (v roce 1991 17,7 %, v roce 2001 23,7 % z celkového počtu dojíždějících). Větší potřeba dojíždět do tohoto okresu nastala v době ustanovení Libereckého kraje, jenž vznikl spojením okresů Česká Lípa, Jablonec nad Nisou z bývalého Severočeského kraje a právě okresem Semily z bývalého Východočeského kraje.

Tab. 2.6 Meziokresní dojížděka za prací v kraji v letech 1991 a 2001

Kraj, okres		Dojíždějící celkem	v tom okres dojížděky			
			Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
Kraj celkem	1991	9 225	1 971	2 872	2 745	1 637
	2001	10 197	982	3 135	3 660	2 420
v tom okres vyjížděky:						
Česká Lípa	1991	682	x	45	582	55
	2001	974	x	95	819	60
Jablonec nad Nisou	1991	2 525	97	x	1 669	759
	2001	3 394	103	x	2 134	1 157
Liberec	1991	4 570	1 847	1 900	x	823
	2001	4 137	841	2 093	x	1 203
Semily	1991	1 448	27	927	494	x
	2001	1 692	38	947	707	x

2.2 Intenzita vyjížděky z obcí

Intenzita vyjížděky, měřená podílem vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště na celkovém počtu zaměstnaných, dosáhla v roce 2001 34,7 % a ve srovnání s rokem 1991 se zvýšila o 5,5 procentního bodu. Porovnání s rokem 1991 největší měrou ovlivnila změna „základny“, která tvoří zdroj vyjíždějících, tzn. počet zaměstnaných, který za deset let poklesl zhruba o 24 tisíc. Zhruba dvě třetiny rozdílu jsou tvořeny metodickými změnami. Do počtu zaměstnaných nejsou v roce 2001 započtení nezaměstnaní (jejich počet vzrostl z 5 tis. na 16 tis.), pracující studenti a učni a ženy na tzv. další mateřské dovolené.

Nejvyšší intenzitu vyjížděky vykázal okres Semily – z 36 248 zaměstnaných osob jich 15 160 z obce vyjíždělo, tj. 41,8 %, nejnižší okres Liberec – z 77 814 zaměstnaných osob jich vyjíždělo z obce 21 602, tj. 27,8 %.

Tab. 2.7 Intenzita vyjížděky za práci v letech 1991 a 2001

Kraj, okres	Podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště (v %) ¹⁾						Podíl vyjíždějících denně z úhrnu vyjíždějících z obce	
	celkem		muži		ženy			
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Kraj celkem	29,2	34,7	34,9	39,0	23,1	29,5	88,0	83,4
Česká Lípa	34,9	40,6	41,4	46,3	27,8	33,7	88,4	82,0
Jablonec nad Nisou	29,0	34,1	34,4	38,0	23,4	29,6	91,9	86,1
Liberec	22,2	27,8	27,4	31,9	16,7	22,8	84,7	83,9
Semily	36,6	41,8	42,6	45,2	30,1	37,7	88,2	82,2

¹⁾ v roce 1991 podíl vyjíždějících ekonomicky aktivních osob z obce bydliště

Denně za zaměstnáním při sčítání v roce 2001 vyjíždělo 60 227 zaměstnaných osob, tj. 83,4 % z jejich celkového počtu. V roce 1991 takto vyjíždělo o 678 osob méně (59 549), avšak jejich podíl na celkovém počtu zaměstnaných byl o 4,6 procentního bodu vyšší. Přední pozici mezi okresy s 86,1 % podílem denně vyjíždějících zaujímal okres Jablonec nad Nisou.

Tab. 2.8 Vyjíždějící za práci podle velikostních skupin obcí

	Kraj celkem	v tom obce s počtem obyvatel								
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 - 4 999	5 000 - 9 999	10 000 - 19 999	20 000 - 49 999	50 000 a více
Vyjíždějící za práci z obce bydliště ¹⁾	79 180	1 962	6 602	13 110	10 558	11 521	13 538	3 766	9 645	8 478
muži	49 279	1 162	3 892	7 599	6 255	7 138	8 488	2 372	6 685	5 688
z nich vyjíždí (v %):										
do jiných obcí okresu	56,1	66,8	67,1	69,6	62,1	69,9	60,7	51,0	38,4	20,3
do jiných okresů kraje	13,1	12,0	9,4	11,7	9,2	8,9	8,7	15,1	20,4	24,5
do jiných krajů	19,9	15,2	16,3	12,4	22,0	13,8	21,8	23,4	25,8	27,5
ženy	29 901	800	2 710	5 511	4 303	4 383	5 050	1 394	2 960	2 790
z nich vyjíždí (v %):										
do jiných obcí okresu	66,9	79,8	74,9	78,7	72,8	79,6	69,9	59,5	45,7	23,7
do jiných okresů kraje	12,5	11,5	12,3	10,7	8,2	8,6	8,6	14,8	19,8	28,0
do jiných krajů	12,9	6,3	9,3	7,2	15,3	8,2	14,9	17,1	20,2	19,8
Podíl vyjíždějících zaměst. osob z obce bydliště (v %) v rámci ČR	34,3	73,0	68,1	66,4	56,5	46,8	38,3	25,2	19,7	12,4
muži	38,7	73,4	68,2	66,9	58,7	51,3	43,8	29,7	25,8	15,6
ženy	29,1	72,5	68,0	65,7	53,6	41,3	31,8	20,1	12,9	8,7
Denně vyjíždějící za práci z obce bydliště v rámci ČR	60 156	1 670	5 509	10 959	8 691	9 257	10 405	2 667	6 373	4 625
Podíl vyjíždějících denně z úhrnu vyjíždějících (v %) v rámci ČR	84,1	89,2	88,5	88,1	87,2	85,5	83,5	78,4	77,8	75,7

¹⁾ včetně vyjíždějících s nezjištěným místem pracoviště

Při porovnání vyjížděky podle velikostních skupin obcí, dospějeme k zcela jednoznačnému závěru, že s rostoucí velikostí obcí klesá podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště v rámci ČR – od 73,0 % v nejmenších obcích, tj. v obcích do 199 obyvatel, do 12,4 % v obci s 50 000 a více obyvateli, tj. ve městě Liberci. Je však nutno poznamenat, že v údajích jsou zahrnuti i vyjíždějící s nezjištěným místem pracoviště. V obcích do 1 999 obyvatel podíl vyjíždějících mužů i žen byl přibližně ve stejné relaci, v obcích

nad 2 000 obyvatel se rozdíly v podílech mužů a žen prohloubily. Také podíl vyjíždějících denně je ovlivněn velikostí obce – z 89,2 % v nejmenších obcích poklesl na 75,7 % ve městě Liberci.

U mužů ve velikostních skupinách do 49 999 obyvatel převažovala vyjíždka na kratší vzdálenosti, tj. do jiných obcí okresu – interval podílu vyjíždějících se pohyboval od 38,4 % v obcích od 20 000 do 49 999 obyvatel do 69,9 % ve velikostní skupině obcí od 2 000 – 4 999 obyvatel. Poté si muži nejčastěji vyhledávali zaměstnání za hranicemi Libereckého kraje – od 13,8 % vyjíždějících v obcích od 2 000 – 4 999 obyvatel do 25,8 % vyjíždějících v obcích od 20 000 do 49 999 obyvatel. Zcela specifické postavení v tomto hodnocení měla největší velikostní skupina, tj. město Liberec, kde z 27,5 % převažovala vyjíždka do jiných krajů, s 24,5 % následovala vyjíždka do jiných okresů kraje a pořadí s 20,3 % uzavírala vyjíždka do jiných obcí okresu.

U žen s výjimkou města Liberce opět převažovala vyjíždka do jiných obcí okresu, podíly vyjíždějících však zaznamenaly ve srovnání s muži vyšších hodnot – od 45,7 % ve velikostní skupině obcí s 20 000 – 49 999 obyvateli do 79,8 % ve velikostní skupině obcí do 199 obyvatel. U obcí do 999 obyvatel převažoval podíl vyjíždějících žen do jiných okresů kraje, u obcí nad 1 000 obyvatel podíl vyjíždějících do jiných krajů. Ve městě Liberci dosáhl podíl vyjíždějících žen do jiných obcí okresu 23,7 %, do jiných okresů kraje 28,0 % a podíl do jiných krajů 19,8 %.

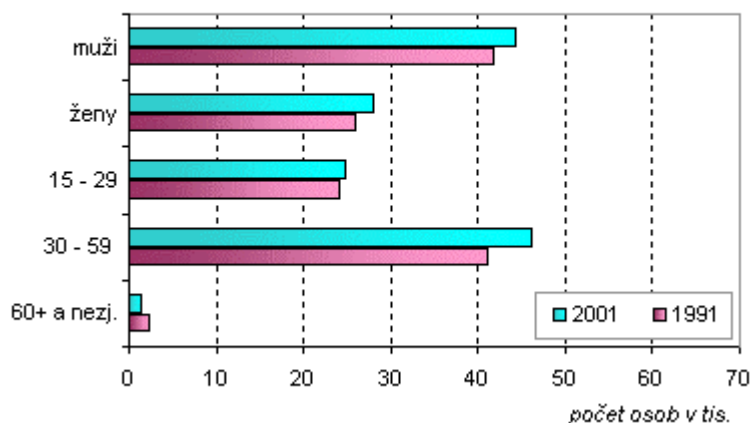
Zcela zjednodušeně lze konstatovat, že pouze u 35 obcí Libereckého kraje vyjíždka v rámci obce převažovala nad vyjíždkou mimo obec. Nejnižší intenzitu vyjíždky mimo obec vykázalo s 12,7 % město Liberec – ze 100 zaměstnaných osob jich přibližně 13 vyjíždělo za prací. Na dalších předních místech pomyslného žebříčku se umístilo s 17,5 % město Jablonec nad Nisou, s 18,8 % město Harrachov, s 19,6 % město Turnov. Následovala dvě bývalá okresní města – s 23,2 % město Česká Lípa a s 25,6 % město Semily. Mezi prvními dvaceti obcemi s nejnižší intenzitou vyjíždky se z okresu Semily objevila střediska zimních sportů – Rokytnice nad Jizerou, Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Paseky nad Jizerou, Vítkovice a Vysoké nad Jizerou. Okres Česká Lípa byl zastoupen již jen městy s průmyslovou základnou – Kamenický Šenov, Nový Bor a Stráž pod Ralskem, okres Jablonec nad Nisou městy Desná a Železný Brod, okres Liberec městy Hrádek nad Nisou, Frýdlant a Nové Město pod Smrkem.

Na posledních čtyřech místech zmíněného žebříčku se se shodným 86,0 % podílem vyjíždějících umístily obce Kozly a Radvanec z okresu Česká Lípa, následovala s 86,8 % podílem obec Kacanovy a s 86,9 % podílem obec Troskovice, obě dvě z okresu Semily.

2.3 Vyjíždka podle pohlaví a věku vyjíždějících

Při hodnocení jednotlivých údajů je na první pohled zřejmé, že existuje rozdíl v pracovní mobilitě mužů a žen. Z celkového počtu zaměstnaných mužů jich vyjíždělo 39,0 %, z celkového počtu zaměstnaných žen 29,5 %. V porovnání s rokem 1991 se podíl vyjíždějících z obce zvýšil u obou pohlaví, i když výrazněji u žen (o 6,4 procentních bodů), u mužů dosáhlo zvýšení 4,1 procentního bodu.

Vyjíždějící mimo obec za prací podle věku v letech 1991 a 2001

Muži tvořili 61,3 % všech vyjíždějících (před deseti lety 61,8 %) a převládali stejně tak jako při sčítání v roce 1991 ve všech typech prostorové vyjíždky – z 58,0 % ve vyjíždce v rámci okresu, z 63,2 % v rámci kraje, z 71,8 % ve vyjíždce do jiných krajů. Pouze ve vyjíždce do zahraničí se rozdíly mezi jednotlivými pohlavími zmenšily na rozdíl 8,2 procentního bodu – muži tvořili 54,1 %, ženy 45,9 %. Tyto skutečnosti platily i ve všech jednotlivých okresech Libereckého kraje, pouze v okrese Semily ve vyjíždce do zahraničí s 56,0 % převládaly ženy.

Ženy z důvodu péče o děti a domácnost preferovaly vyjížděku na kratší vzdálenosti. Z celkového počtu vyjíždějících žen jich 71,6 % vyjíždělo v rámci okresu, 13,4 % v rámci kraje a 13,8 % mimo kraj.

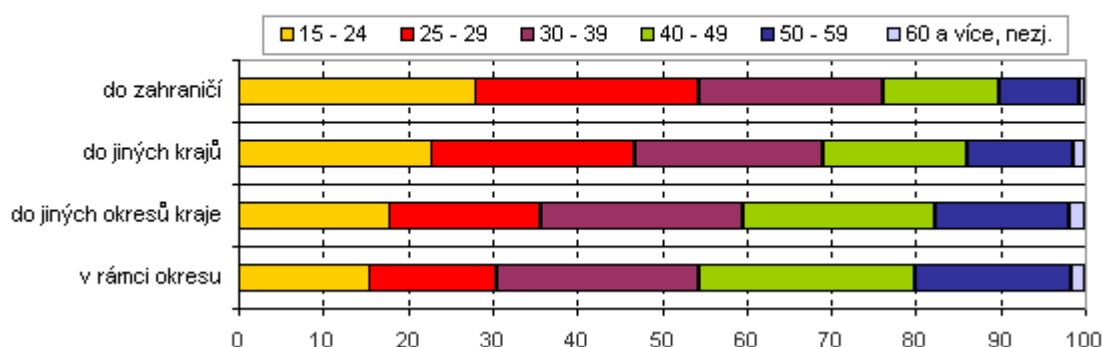
Tab. 2.9 Vyjíždějící za práci podle pohlaví a věku

Kraj, okres	Vyjíždějící z obce celkem	v tom (v %)		v tom ve věku (v %)					
		muži	ženy	15 - 24	25 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 a více vč. nezj.
Kraj celkem	72 196	61,3	38,7	17,4	16,8	22,9	23,0	18,0	1,9
Česká Lípa	20 833	62,4	37,6	19,4	16,4	23,1	22,9	16,7	1,5
Jablonec nad Nisou	14 601	59,8	40,2	16,5	16,9	23,0	22,6	18,6	2,5
Liberec	21 602	62,7	37,3	16,1	17,2	22,5	23,0	19,5	1,7
Semily	15 160	59,3	40,7	17,5	16,8	23,0	23,7	16,9	2,1

Mobilita zaměstnaných osob je závislá i na věku. S rostoucím věkem se zvyšuje podíl vyjíždějících až na 22,9 % ve věkové skupině 30 – 39letých a 23,0 % ve věkové skupině 40 – 49letých. Dvě skupiny nejmladších (15 – 24 a 25 – 29letých) a skupina 50 – 59letých se vyznačovaly podobnými podíly (16 – 18 %).

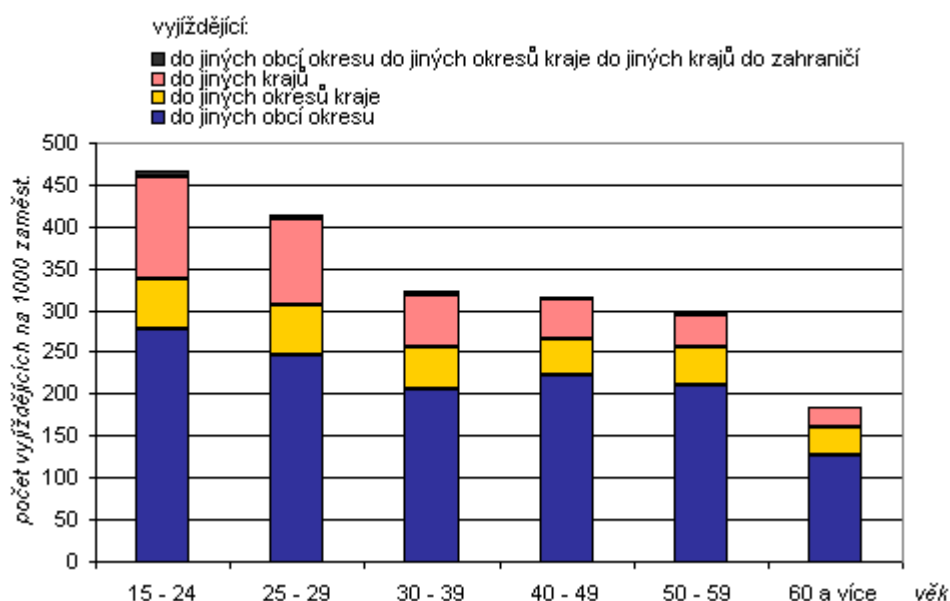
S rostoucím věkem se zvyšuje zastoupení kratších typů prostorové vyjížděky. Toto tvrzení potvrdilo větší zastoupení starších ročníků ve vyjížděce uvnitř okresu (19,4 % u 50 – 59letých, naproti tomu 15,2 % u 25 – 29letých) a kraje (19,2 % u 50 – 59letých, 16,8 % u 25 – 29letých). Mladší ročníky početně převažovaly ve vyjížděce mimo kraj (24,1 % u 15 – 24letých, zatímco 12,3 % u 50 – 59letých) a do zahraničí (25,7 % u 25 – 29letých, 10,2 % u 50 – 59letých).

Struktura vyjíždějících za práci mimo obec podle věku

Intenzita vyjížděky se s přibývajícím věkem snižuje. Ve věkové skupině 15 – 24letých tvořili vyjíždějící za práci mimo obec 46,6 % všech zaměstnaných. V následujících věkových skupinách se podíl pozvolna snižoval až na 29,6 % ve věkové skupině 50 – 59letých. Ve věkové skupině 60 a víceletých se výrazně snížil na 18,5 %.

Vyjíždějící za práci z obcí kraje na 1000 zaměstnaných podle věku

Tab. 2.10 Dojíždějící za prací podle pohlaví a věku

Kraj, okres	Dojíždějící do obce celkem	v tom (v %)		v tom ve věku (v %)					
		muži	ženy	15 - 24	25 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 a více vč. nezj.
Kraj celkem	65 480	59,6	40,4	16,6	15,9	22,8	23,8	18,7	2,1
Česká Lípa	18 414	60,1	39,9	16,9	15,4	23,0	24,5	18,5	1,7
Jablonec nad Nisou	13 412	56,4	43,6	14,8	16,1	22,8	23,9	19,5	2,8
Liberec	19 522	63,2	36,8	17,8	17,0	22,4	22,3	18,8	1,8
Semily	14 132	56,9	43,1	16,6	14,9	23,2	24,8	18,3	2,2

Z pohledu dojížděky a věku platily stejné tendence jako u vyjížděky – s rostoucím věkem se zvyšovaly podíly jednotlivých věkových skupin, u mladších ročníků (včetně věkové skupiny 30 – 39letých) převažovala dojížděka z jiných krajů, u starších dojížděka z jiných obcí okresu a z jiných okresů kraje.

Z celkového počtu vyjíždějících převažovaly s 48,0 % zaměstnané osoby s učňovským a středním vzděláním bez maturity a s 32,1 % osoby se středním vzděláním s maturitou včetně vyššího. Nejméně vyjížděly vysokoškolsky vzdělané zaměstnané osoby – jejich podíl na celkovém počtu vyjíždějících dosáhl pouze 9,7 % a osoby se základním vzděláním a bez vzdělání (podíl 10,1 %). Stejná struktura osob podle stupně nejvyššího ukončeného vzdělání platila i pro dojížděku.

Tab. 2.11 Dojížděka za prací podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Kraj, okres	Vyjíždějící z obce					Dojíždějící do obce				
	celkem	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (v %)				celkem	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (v %)			
		základní a bez vzdělání	učňovské a střední bez mat.	střední s mat. a vyšší	vysokoškolské		základní a bez vzdělání	učňovské a střední bez mat.	střední s mat. a vyšší	vysokoškolské
Kraj celkem	72 196	10,1	48,0	32,1	9,7	65 480	10,4	49,1	31,5	8,8
Česká Lípa	20 833	11,9	51,0	29,5	7,3	18 414	11,9	51,3	29,3	7,3
Jablonec nad Nisou	14 601	9,0	45,5	34,3	11,1	13 412	10,1	47,8	32,0	9,9
Liberec	21 602	10,2	47,8	30,9	10,9	19 522	10,3	48,2	31,5	9,9
Semily	15 160	8,3	46,5	35,1	9,9	14 132	8,8	48,7	33,9	8,1

2.4 Vyjížděka podle odvětví

Výsledky vyjížděky za prací zjištěné sčítáním v roce 2001 byly zpracovány do sedmi jmenovitě uvedených odvětví ekonomické činnosti, ve kterých vyjíždějící osoby pracovaly. V souhrnu zaměstnaných tato odvětví zahrnovala 75,9 % osob, v souhrnu vyjíždějících za prací mimo obec bydliště téměř čtyři pětiny (79,2 %). Tyto vzájemné poměry byly u sledovaných odvětví velmi podobné. Výrazně se odlišoval pouze průmysl – mezi zaměstnanými byl zastoupen 35,9 % podílem, mezi vyjíždějícími 45,9 % podílem. Znatelnější rozdíl byl zaznamenán také u odvětví obchodu (9,7 % mezi zaměstnanými, 7,5 % mezi vyjíždějícími) a školství (5,4 % mezi zaměstnanými, 3,8 % mezi vyjíždějícími).

2.12 Vyjíždějící za prací podle odvětví

Kraj, okres	Vyjíždějící z obce celkem	z toho odvětví (v %)						
		zemědělství, lesnictví	průmysl	stavebnictví	obchod	doprava a telekomun.	školství	zdravotnictví, soc. činnosti
Kraj celkem	72 196	3,0	45,9	8,3	7,5	6,3	3,8	4,3
Česká Lípa	20 833	2,9	51,3	7,1	6,4	5,9	3,3	4,1
Jablonec nad Nisou	14 601	1,6	45,7	7,6	8,4	6,0	3,6	4,2
Liberec	21 602	3,2	43,0	10,6	8,4	6,2	3,4	4,0
Semily	15 160	4,3	42,7	7,2	7,0	7,3	5,1	5,2

Mezi uvedenými odvětvími zcela jednoznačně dominoval průmysl s již zmíněnými 45,9 %, přičemž ho tento podíl v mezikrajském srovnání zařadil na první místo. Následovaly dvě skupiny – první, ve které se podíly pohybovaly v intervalu 6,3 – 8,3 % a zahrnovala dopravu a telekomunikace, obchod a stavebnictví, druhá s podíly 3,0 – 4,3 %, zahrnující zemědělství s lesnictvím, školství a zdravotnictví se sociálními činnostmi.

Největší zastoupení ve všech typech prostorové vyjížděky měl průmysl, i když se hodnota podílu se zvětšující se vzdáleností vyjížděky zmenšovala. Uvnitř okresu dosáhl podílu 49,1 %, uvnitř kraje 44,3 %, mimo kraj 37,5 % a při vyjížděce do zahraničí pouhých 15,3 %. Druhým nejsilnějším odvětvím s 8,3 % bylo stavebnictví, u kterého se s výjimkou vyjížděky do zahraničí (8,7 %) podíl s rostoucí vzdáleností zvyšoval – od 7,6 %

v případě vyjížděky v rámci okresu do 10,0 % v případě vyjížděky mimo kraj. Jedině v odvětví zdravotnictví se sociálními činnostmi a v dopravě společně s telekomunikacemi podíl vyjíždějících do zahraničí převýšil podíly vyjížděky ve vnitrozemí. Nejméně zastoupeným odvětvím bylo s 3,0 % zemědělství společně s lesnictvím a v rámci České republiky patřil tento podíl k nejnižším. Takto nízký podíl byl zaznamenán také u kraje Karlovarského a Moravskoslezského. Pro srovnání největšího podílu dosáhlo zemědělství na Vysočině (9 %) a v Jihočeském kraji (8 %).

V největší míře vyjížděly osoby pracující v průmyslu, dopravě a telekomunikacích – ze 100 zaměstnaných v těchto odvětvích vyjíždělo téměř shodně 40 osob. Z hlediska tohoto hodnocení se na druhém místě umístilo zemědělství s lesnictvím – ze 100 zaměstnaných vyjíždělo přibližně 38 osob. V nejmenší míře vyjížděli zaměstnaní ve školství (učitelé, pedagogičtí pracovníci apod.), když jejich podíl na celkovém počtu zaměstnaných dosáhl 24,2 %.

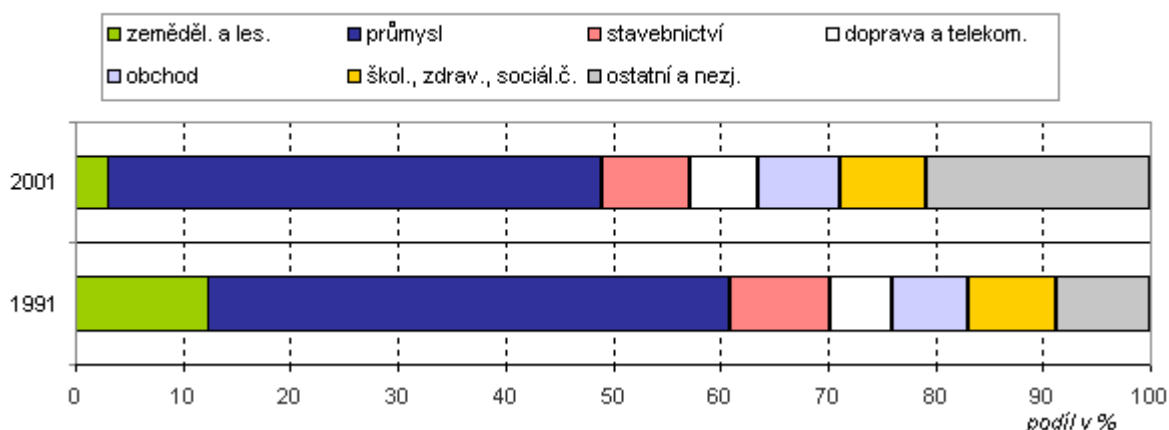
2.13 Dojíždějící za prací podle odvětví

Kraj, okres	Dojíždějící do obce celkem	z toho odvětví (v %)						
		zemědělství, lesnictví	průmysl	stavebnictví	obchod	doprava a telekomun.	školství	zdravotnictví, soc. činnosti
Kraj celkem	65 480	3,2	46,7	7,8	7,5	6,0	3,9	4,4
Česká Lípa	18 414	3,3	53,8	6,3	6,2	5,7	3,5	4,2
Jablonec nad Nisou	13 412	1,4	51,8	6,5	7,4	4,6	3,5	4,1
Liberec	19 522	3,4	39,7	11,0	8,9	6,6	3,8	4,1
Semily	14 132	4,5	42,2	6,5	7,2	6,7	5,1	5,5

Pořadí jmenovitě uvedených odvětví z pohledu dojížděky bylo stejné jako u vyjížděky. S 46,7 % dominoval průmysl, na druhém místě s dostatečným odstupem figurovalo stavebnictví (7,8 %).

Údaje o počtech vyjíždějících podle odvětví nejsou plně srovnatelné s rokem 1991 z důvodu změny metodiky, ale přesto následující graf zachycuje hlavní tendence, ke kterým došlo v posledních deseti letech.

Struktura vyjíždějících za prací mimo obec podle odvětví v letech 1991 a 2001

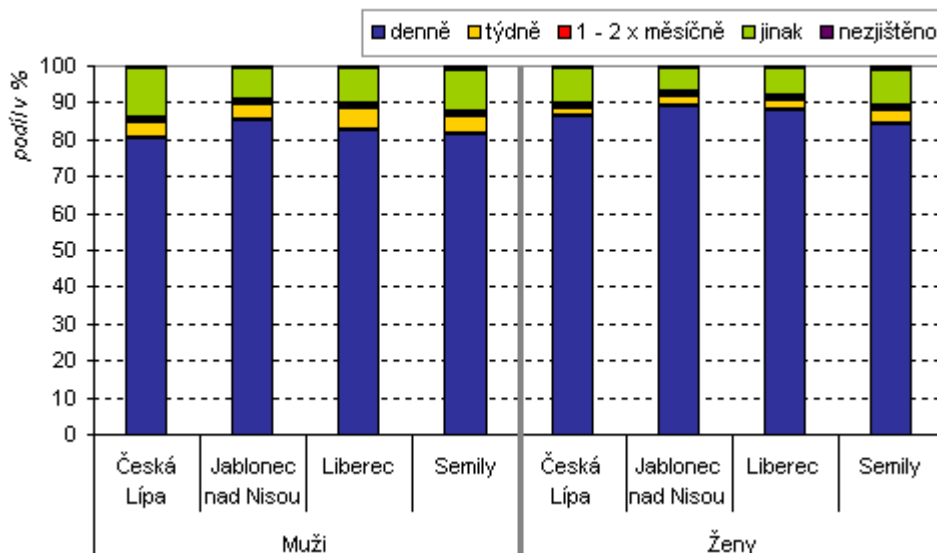

2.5 Frekvence vyjížděky, denní vyjížděka podle času stráveného na cestě

Při sčítání v roce 2001 byla zjišťována rovněž frekvence vyjížděky – to znamená, zda sčítaná osoba vyjížděla z obce trvalého bydliště do zaměstnání denně, týdně, 1 – 2x měsíčně či jinak. Převážná většina zaměstnaných vyjížděla denně (60 227 osob, tj. 83,4 % z celkového počtu vyjíždějících). Tento typ frekvence vyjížděky převažoval u žen z 86,1 %, u mužů z 81,8 %. Ve srovnání s rokem 1991 počet vyjíždějících denně poklesl o 4,6 procentního bodu, přičemž jednou z mnoha příčin může být nedostatečné pochopení metodiky. Někteří zaměstnaní totiž považovali turnusové směny za jinou frekvenci než denní.

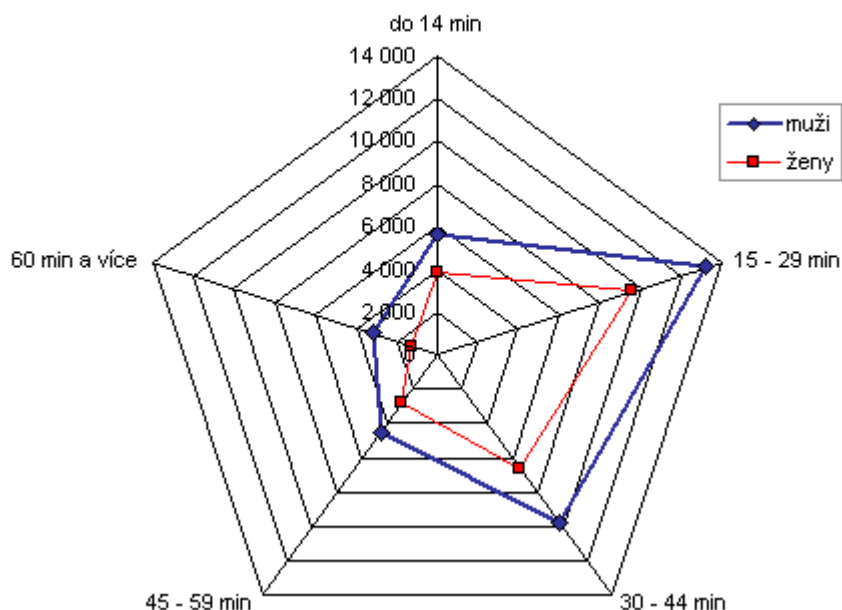
Z celkového počtu 71 503 vyjíždějících z obce uvnitř ČR denně cestovalo 60 156 osob (tj. 84,1 %), při pohybu z obce v rámci okresu takto vyjíždělo 91,8 % osob, v rámci kraje 86,3 % a mimo kraj 55,7 % osob. V týdenním intervalu absolvuje cestu do práce 2 862 osob (tj. 4,0 %), jednou až dvakrát měsíčně 890 osob (tj. 1,2 %). Jinou frekvenci uvedlo ve svých sčítacích listech 7 189 vyjíždějících osob (tj. 10,1%). U žen i mužů opět převažovala denní frekvence vyjížděky, muži na rozdíl od žen měli vyšší zastoupení v týdenní a jiné frekvenci vyjížděky. Obdobné tendence byly rovněž zaznamenány ve všech okresech kraje.

Struktura vyjíždějících za práci mimo obec podle frekvence vyjížděky v okresech

Největšímu počtu osob trvala cesta do zaměstnání 15 – 29 minut, jejich podíl dosáhl 37,6 %. Dalších 27,0 % osob překonalo vzdálenost mezi bydlištěm a pracovištěm v rozmezí 30 – 44 minut, 12,2 % osob v rozmezí 45 – 59 minut a 15,6 % osob se stihlo přemístit do 14 minut. Šedesát a více minut strávilo na cestě 7,4 % vyjíždějících osob. Všem pak v průměru cesta trvala 34 minuty. Ta se ve srovnání s rokem 1991 podstatně zkrátila, neboť se zvýšil podíl vyjíždějících do 29 minut (z 25,8 % v roce 1991 na 53,2 % v roce 2001) a snížil se podíl vyjíždějících nad 30 minut (z 74,2 % na 46,6 %). Hlavní příčinou je zvýšení podílu osob cestujících za prací osobním automobilem, výstavba nových a zkvalitnění stávajících komunikací apod. I ve všech okresech Libereckého kraje byla nejpočetněji zastoupena skupina vyjíždějících v intervalu 15 – 29 minut, nejvyšším podílem 41,2 % v okrese Semily, nejnižším 32,9 % v okrese Liberec. Nejdelší čas na cestě do zaměstnání trávili vyjíždějící z okresu Liberec – v průměru 37 minut, nejkratší z okresu Semily – 30 minut. Rozdíly mezi muži a ženami v rámci kraje byly jen nepatrné – ženy měly mírně vyšší podíly v kategoriích do 29 minut, tzn. že za práci vyjížděly na kratší vzdálenosti než muži. Mužům cesta trvala v průměru 35 minut, ženám o 3 minuty méně. U okresu Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily na rozdíl od kraje měly ženy vyšší zastoupení i v kategorii 30 – 59 minut.

Denně vyjíždějící za práci mimo obec podle času stráveného na cestě

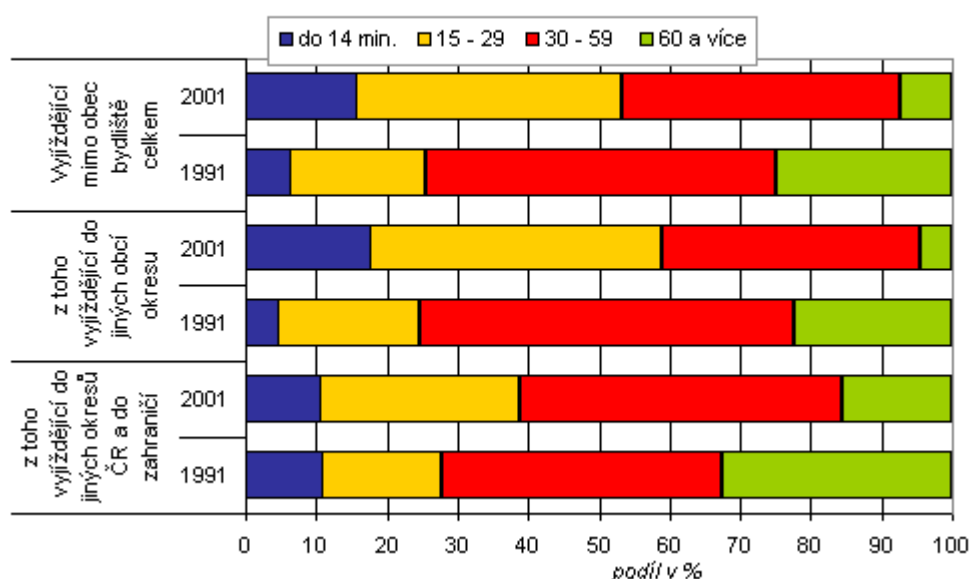

2.14 Denní vyjíždka za prací podle času stráveného na cestě v letech 1991 a 2001

Kraj, okres	1991					2001					průměrný čas strávený na cestě (v min.) ¹⁾
	denně vyjíždí za prací z obce bydliště	struktura (v %) podle času stráveného na cestě				denně vyjíždí za prací z obce bydliště	struktura (v %) podle času stráveného na cestě				
		do 14 minut	15 - 29 minut	30 - 59 minut	60 min. a více		do 14 minut	15 - 29 minut	30 - 59 minut	60 min. a více	
Kraj celkem	Celkem										
Česká Lípa	59 549	6,3	19,5	50,5	23,7	60 227	15,6	37,6	39,2	7,4	34
Jablonec nad N.	16 975	5,7	18,3	51,8	24,1	17 089	15,0	38,7	38,9	7,2	34
Liberec	13 049	7,0	22,3	56,4	14,3	12 566	15,0	39,3	40,1	5,5	33
Semily	16 441	6,3	18,1	44,6	31,0	18 118	13,5	32,9	43,0	10,3	37
	13 084	6,3	20,5	51,2	22,0	12 454	20,1	41,2	32,9	5,5	30

¹⁾ vážený průměr počítaný ze středů intervalů, tj. 7,5; 22,5; 37,5; 52,5; 75 a 105 minut

Struktura vyjížděcích za prací v letech 1991 a 2001 podle času stráveného na cestě

Při posouzení denní vyjíždky za prací podle času stráveného na cestě z hlediska velikostních skupin obcí je zřejmé, že u všech skupin převažovaly cesty v rozmezí 15 – 29 minut a s rostoucí velikostí obcí se při mírném nárůstu prodlužuje průměrná délka denní doby do zaměstnání.

Tab. 2.15 Denní vyjíždka za prací podle času stráveného na cestě podle velikostních skupin

	Kraj celkem	v tom obce s počtem obyvatel								
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 - 4 999	5 000 - 9 999	10 000 - 19 999	20 000 - 49 999	50 000 a více
Denně vyjížděcí za prací z obce bydliště	60 227	1 671	5 511	10 963	8 699	9 265	10 417	2 673	6 387	4 641
z toho s dobou cesty (v %):										
do 14 minut	15,6	24,1	20,8	19,9	17,6	14,2	12,2	16,5	9,3	10,9
15 - 29 minut	37,6	38,9	39,2	40,3	41,7	38,6	36,4	39,6	32,2	28,1
30 - 44 minut	27,0	22,7	23,3	24,4	26,7	26,8	29,6	25,7	31,8	28,1
45 - 59 minut	12,2	8,9	9,8	9,2	9,0	13,2	13,8	10,7	16,1	18,7
60 minut a více	7,4	5,2	6,8	5,9	4,6	7,0	7,8	7,2	10,5	13,7
Průměrný čas strávený na cestě v minutách ¹⁾	33	28	30	30	29	33	34	32	37	39

¹⁾ vážený průměr počítaný ze středů intervalů, tj. 7,5; 22,5; 37,5; 52,5; 75 a 105 minut

Struktura vyjíždky do zaměstnání podle času stráveného cestou je různá v závislosti na jejím typu z prostorového hlediska. Při pohybu v obci byl nejpočetněji (45,5 %) zastoupen interval s nejkratší dobou – do 14 minut. S narůstajícím časem podíly osob vykazovaly sestupnou tendenci, přičemž průměrná doba strávená na cestě do zaměstnání trvala 18 minut. Při vyjíždce mimo obec se nejčastěji vyskytující interval

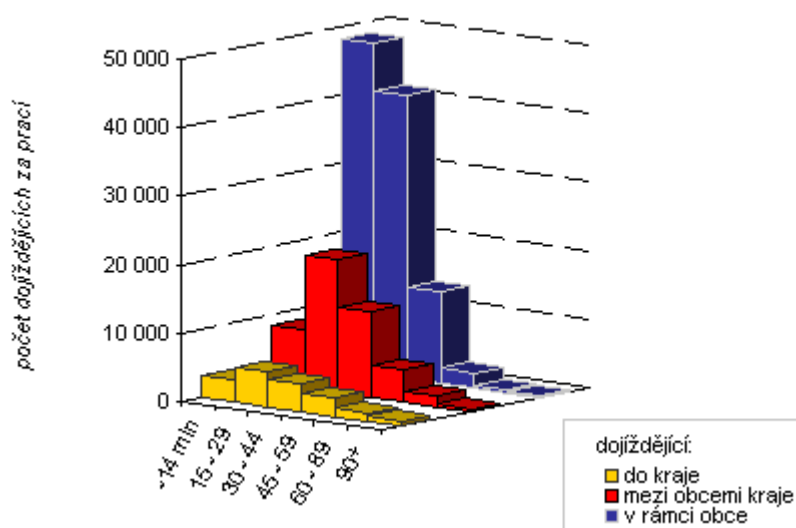
posouvá do delších časových pásem. Údaje o mimookresní vyjíždce jsou větší měrou, než uvnitř okresu, ovlivněny denními cestami z přechodného bydlíště na pracoviště.

2.16 Vnitroobecní dojíždka za prací podle pohlaví a času stráveného na cestě

		Dojíždějící za prací celkem	z toho čas dojíždky (v minutách)						Průměrný čas strávený na cestě (v min.) ¹⁾
			do 14	15 - 29	30 - 44	45 - 59	60 - 89	90 a více	
Dojíždějící v obci celkem									
	počet	106 086	48 243	41 245	13 244	2 175	354	177	18
	v %	100,0	45,5	38,9	12,5	2,1	0,3	0,2	x
v tom:									
muži	počet	50 426	23 052	18 771	6 612	1 275	225	151	19
	v %	100,0	45,7	37,2	13,1	2,5	0,4	0,3	x
ženy	počet	55 660	25 191	22 474	6 632	900	129	26	18
	v %	100,0	45,3	40,4	11,9	1,6	0,2	0,0	x

¹⁾ vážený průměr počítaný ze středů intervalů, tj. 7,5; 22,5; 37,5; 52,5; 75 a 105 minut

Dojíždějící za prací podle času stráveného na cestě

V okresech Česká Lípa a Jablonec nad Nisou doba pohybu v obci dosáhla hodnoty 17 minut. Maximální hodnota v rámci jednotlivých okresů byla zjištěna v okrese Liberec (20 minut), minimální v okrese Semily (16 minut). Situaci ve vybraných obcích, střediscích obcí s rozšířenou působností, zachycuje následující tabulka:

Tab. 2.17 Vnitroobecní vyjíždka za prací podle času stráveného na cestě ve vybraných městech

	Dojíždka v obci	Podíl podle času stráveného na cestě (v %)						Průměrný čas strávený na cestě (v min.) ¹⁾
		do 14 minut	15 - 29 minut	30 - 44 minut	45 - 59 minut	60 - 89 minut	90 minut a více	
Česká Lípa	12 898	35,5	46,4	15,2	1,6	0,3	0,2	20
Nový Bor	3 451	48,1	43,8	6,8	0,7	0,1	0,0	17
Jablonec nad Nisou	14 914	39,2	46,3	12,7	1,4	0,1	-	19
Tanvald	926	57,3	36,1	4,8	1,5	0,1	-	15
Železný Brod	1 802	60,8	33,2	4,9	0,6	0,2	0,0	14
Liberec	35 525	32,1	43,4	19,2	3,9	0,6	0,2	22
Frýdlant	1 641	55,3	34,8	7,0	1,0	0,4	0,2	16
Semily	2 854	56,3	34,9	6,2	1,1	0,3	0,4	16
Jilemnice	1 633	59,0	33,6	5,8	0,6	0,3	-	15
Turnov	4 506	44,6	38,2	13,9	2,0	0,1	0,2	19

¹⁾ vážený průměr počítaný ze středů intervalů, tj. 7,5; 22,5; 37,5; 52,5; 75 a 105 minut

Cesty uvnitř okresu byly nejvíce zastoupeny v intervalu 15 – 29 minut a v průměru trvaly 29 minut. V případech opuštění okresu byl nejčastější interval 30 – 44 minut, přičemž průměrný čas činil 38 minut.

Ve všech frekvencích vyjížděky převažoval interval 15 – 29 minut, v ostatních časových intervalech se podíly odlišovaly. Průměrné časy strávené na cestě byly podobné – 32 minuty u vyjíždějících v rámci ČR denně, 28 minut u vyjíždějících týdně a měsíčně, 32 minuty u těch, kteří vyjížděli jinak.

2.6 Dopravní prostředek používaný k cestě za prací

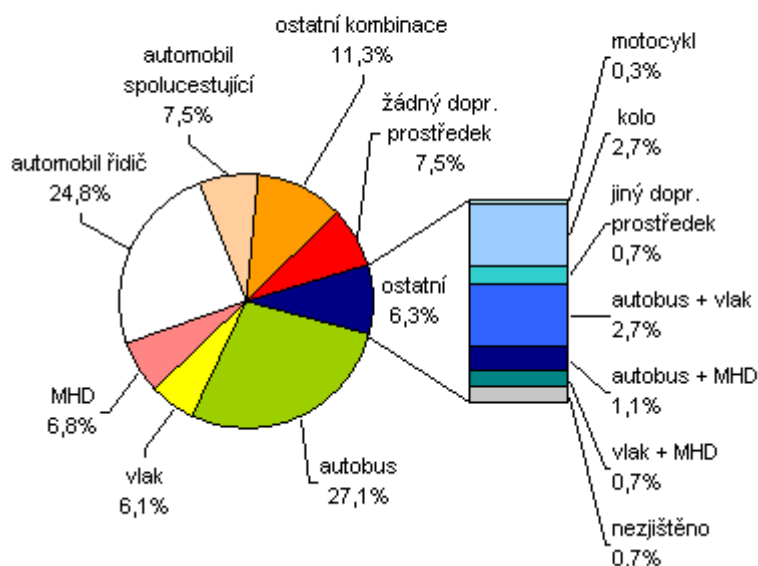
V hodnocení vyjížděky z hlediska použitého dopravního prostředku k cestě za prací se jedná výhradně o každodenní cestu, a to jak z místa trvalého bydliště, tak z místa přechodného ubytování u těch, kteří na otázku ohledně frekvence dojížděky (vyjížděky) do zaměstnání odpověděli, že dochází jinak než denně. Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 byli vyjíždějící požádáni o uvedení všech obvykle používaných prostředků. Při zpracování výsledků byly vyhodnoceny jednak samostatně jednotlivé dopravní prostředky a jednak tři kombinace doprav – autobus + vlak, autobus + MHD (městská hromadná doprava), vlak + MHD. Další kombinace byly shrnuty do položky „ostatní kombinace“.

Tab. 2.18 Vyjíždějící denně za prací podle pohlaví a použitého dopravního prostředku

	Celkem		v tom			
	počet	v %	muži		ženy	
			počet	v %	počet	v %
Vyjíždějící do jiné obce ČR	71 503	100,0	43 896	100,0	27 607	100,0
z toho použitý dopravní prostředek: ¹⁾						
autobus	19 374	27,1	8 912	20,3	10 462	37,9
vlak	4 352	6,1	2 630	6,0	1 722	6,2
MHD	4 836	6,8	2 274	5,2	2 562	9,3
automobil - řidič	17 753	24,8	14 575	33,2	3 178	11,5
automobil - spolucestující	5 350	7,5	3 176	7,2	2 174	7,9
motocykl	206	0,3	183	0,4	23	0,1
kolo	1 928	2,7	1 367	3,1	561	2,0
jiný	503	0,7	389	0,9	114	0,4
autobus + vlak	1 942	2,7	976	2,2	966	3,5
autobus + MHD	765	1,1	358	0,8	407	1,5
vlak + MHD	486	0,7	259	0,6	227	0,8
ostatní kombinace	8 097	11,3	5 256	12,0	2 841	10,3
žádný dopr. prostředek	5 393	7,5	3 236	7,4	2 157	7,8

Více než 7 % zaměstnaných nepoužívalo při cestě do zaměstnání žádného dopravního prostředku, dotyční tedy chodili pěšky. Téměř 92 % použilo nějaký dopravní prostředek, přičemž 76,0 % využilo jen jeden prostředek a 15,8 % kombinaci více prostředků. I v tomto případě se vyskytlo nízké procento osob, které na tuto otázku neodpovědělo.

Struktura vyjíždějících mimo obec za prací podle druhu dopravního prostředku

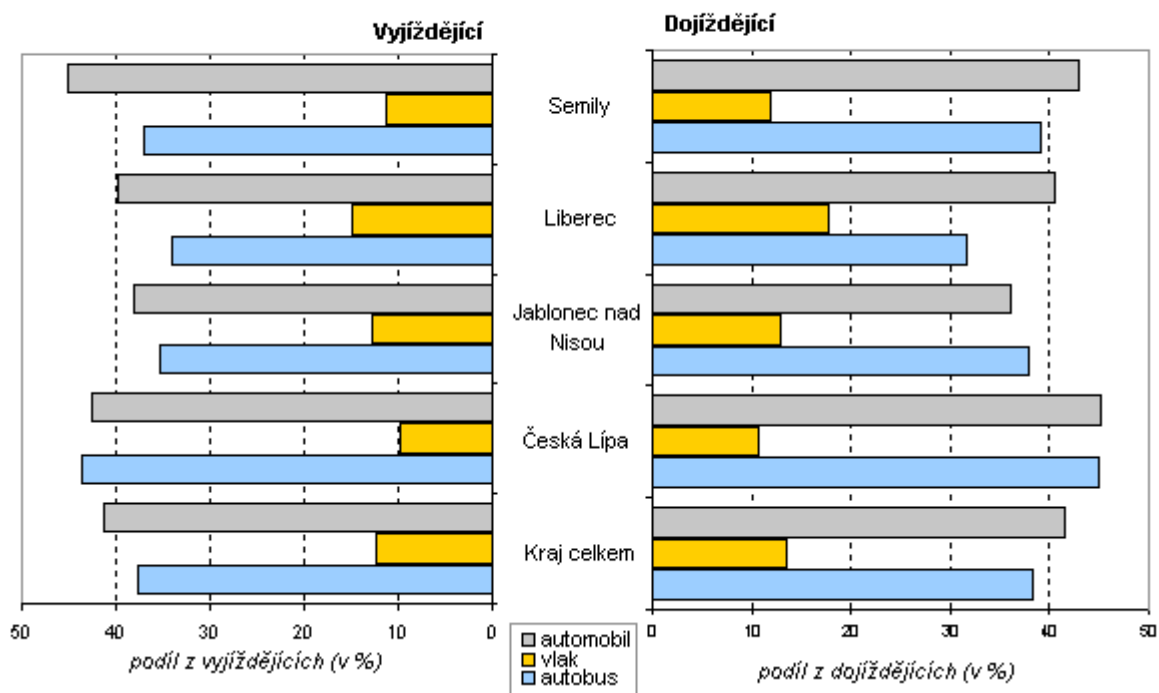

Více než 41 % z celkového počtu opouštějících při cestě do zaměstnání obec bydliště cestovalo autem (samostatně nebo v kombinaci s jiným dopravním prostředkem), převážně v pozici řidiče. Druhým nejsilněji využívaným dopravním prostředkem (opět samostatně nebo v kombinaci s jiným dopravním prostředkem) byl s 38,0 % autobus, třetím s 12,4 % vlak. Již výrazně nižší bylo zastoupení dalších dopravních prostředků – nejméně využívaným dopravním prostředkem byl motocykl (0,3 %). V rámci České republiky výsadní postavení zaujalo s 39,5 % cestování autobusem, druhé v pořadí (jen s nepatrným odstupem 39,2 %) následovalo cestování automobilem.

V souhrnu na dopravu veřejnými prostředky (autobus, vlak, MHD a jejich kombinace) připadlo 44,4 % přepravujících se do zaměstnání, na dopravu vlastními prostředky 36,0 % a na ostatní kombinace (event. kombinace neumožňující identifikace složek) 11,3 %.

Základní rozdíl mezi muži a ženami ve struktuře dopravy spočíval ve výrazně větším využívání veřejné dopravy u žen. Zatímco podíl žen cestujících veřejnou dopravou dosáhl 59,2 %, podíl cestujících žen osobní dopravou se přiblížil k hranici 22 %. Mezi cestujícími muži převažovala z 44,9 % doprava vlastními prostředky, o 9,8 procentního bodu převyšovala dopravu veřejnými prostředky. Rozdíly mezi pohlavími byly zřetelné v dopravě automobilem (u mužů o 21,0 procentních bodů větší podíl) a autobusem (u žen o 19,6 procentních bodů větší podíl). Významnější rozdíl byl ještě zaznamenán u městské hromadné dopravy (4,1 procentního bodu ve prospěch žen). U jiných způsobů dopravy byly rozdíly minimální. Při dopravě automobilem muži v 82,0 % případech vůz sami řídili, podíl žen – řidiček dosáhl pouze 59,4 %.

Dojíždka a vyjíždka za prací mimo obec podle použitého dopravního prostředku (včetně kombinace)

V případě jednotlivých okresů převažovalo používání jednoho dopravního prostředku a podíly se pohybovaly v intervalu od 72,2 % v okrese Semily do 79,2 % v okrese Česká Lípa. V případě kombinací dopravních prostředků byla nejnižší hodnota dosažena v okrese Česká Lípa (13,6 %), nejvyšší pak v okrese Semily (18,4 %). Více než 9 % zaměstnaných v okrese Jablonec nad Nisou docházelo do svého zaměstnání pěšky, na dopravu dopravními prostředky spoléhali především zaměstnaní v okrese Česká Lípa – podíl přesunujících se pěšky dosáhl 6,5 %. V okrese Semily podíl těchto osob dosáhl 8,4 %, v okrese Liberec 6,7 %.

Ve třech okresech se nejčastěji používaným dopravním prostředkem ve vyjíždce (samostatně nebo v kombinaci s jiným dopravním prostředkem) stal automobil, pouze v okrese Česká Lípa převažoval autobus. Na vyjíždku vlakem připadlo nejvíce cestujících v okrese Liberec (15,1 %), nejméně v okrese Česká Lípa (9,8 %), kde byla v průběhu několika let zrušena celá řada železničních tratí. Z ostatních dopravních prostředků se nejčastěji používalo kolo – v tomto směru před ostatními okresy vynikl s 5,3 % podílem okres Semily.

Veřejnou dopravu nejméně využívali vyjíždějící do zaměstnání v okrese Semily (35,8 % z celkového počtu vyjíždějících), nejvíce pak vyjíždějící z okresu Jablonec nad Nisou (47,8 %). Tato skutečnost vedla k opačnému pořadí těchto okresů při používání vlastních prostředků – okres Semily 39,6 %, okres Jablonec

nad Nisou 31,7 %. Z ostatních dopravních prostředků se nejčastěji používalo kolo – v tomto směru vynikal před ostatními okresy s 5,3 % podílem okres Semily.

Ve struktuře dojížděky podle použitého dopravního prostředku nebyly zaznamenány podstatnější rozdíly – dopravu automobilem používalo 41,5 % dojíždějících osob, autobusem 38,3 % a vlakem 13,5 % osob.

2.7 Centra dojížděky za prací

V předchozí části rozboru (kap. 2.1 – 2.6) byla pracovní dojížděka posuzována v územní struktuře podle okresů, doplňkově i podle velikostních skupin obcí a největších měst. Takové hodnocení územních disparit je silně závislé na stávajícím územně-správním uspořádání. Dojížděka obyvatel za prací je však procesem, do kterého se kromě nesporných „umělých“ vlivů administrativních¹, promítá i určitá míra spontánnosti či přirozenosti. Intenzita dojížděky je dána především přirozenou atraktivitou jednotlivých lokalit, vytvářenou jak dlouhodobým historickým vývojem, tak i ekonomickou úspěšností měst či regionů v současném transformačním období.

Cílem následující části je snaha o přesnější zachycení skutečného rozmístění pracovních příležitostí, jejich struktury a také identifikace významných center kraje. Rozbor je zde doplněn podrobnými tabulkami (viz příloha) s charakteristikami dojíždějících z nejvýznamnějších zdrojových obcí, dojížděkové proudy se zde neomezují pouze na hranice daného kraje, ale pokrývají celé území ČR.

V rámci Libereckého kraje bylo za centra dojížděky vybráno 19 obcí. Jedná se především o 10 obcí se sídlem správního obvodu s rozšířenou působností a dalších 9 obcí, ve kterých sídlily významné průmyslové a stavební podniky, regionální zdravotnická zařízení a které byly středisky zimního cestovního ruchu. Ve všech případech počet dojíždějících překročil hranici 600 osob.

2.19 Dojíždějící za prací do vybraných center dojížděky podle pohlaví a věku

Kraj, centrum dojížděky	Dojíždějící do obce celkem	z toho podíl žen (v %)	Dojíždějící podle věku (v %)						Podíl dojíždějících denně (v %)
			15 - 24 let	25 - 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	60 let a více	
Kraj celkem	65 480	40,4	16,6	15,9	22,8	23,8	18,7	2,0	86,3
Česká Lípa	6 638	44,7	20,7	16,5	22,1	22,9	16,6	1,3	88,5
Desná	652	35,0	9,4	15,8	23,5	25,0	23,3	2,9	89,7
Frydlant	1 321	43,4	13,9	14,5	22,2	24,0	22,8	2,6	93,5
Harrachov	782	40,2	29,9	19,2	22,1	16,0	11,4	1,4	44,1
Chrastava	924	28,2	12,6	18,1	23,3	22,0	21,6	2,5	93,2
Kamenický Šenov	704	44,3	19,5	16,8	21,7	24,1	16,5	1,4	90,2
Jablonec nad Nisou	6 364	44,5	15,6	17,6	22,7	23,0	18,7	2,4	89,6
Jilemnice	1 572	46,2	15,6	14,6	25,4	25,3	17,5	1,5	84,2
Liberec	10 927	35,4	20,6	18,1	22,3	20,7	16,8	1,5	80,8
Lomnice nad Popelkou	851	42,4	16,2	14,8	21,7	26,7	17,9	2,7	87,3
Mimoň	880	35,6	17,2	14,3	23,6	26,4	16,5	2,0	83,0
Nový Bor	2 661	44,8	16,7	16,8	25,5	22,5	17,1	1,5	90,2
Semily	2 130	44,1	13,7	15,4	23,7	26,0	19,2	2,1	88,5
Smržovka	834	46,4	15,0	14,3	20,4	26,1	22,7	1,6	94,0
Stráž nad Nisou	737	33,2	14,7	19,7	21,6	19,7	22,4	2,0	96,3
Stráž pod Ralskem	2 435	30,3	14,2	14,0	22,0	26,8	21,6	1,3	82,3
Tanvald	834	48,6	12,6	15,5	25,2	24,9	18,5	3,4	88,8
Turnov	4 678	46,9	16,8	14,7	22,8	26,1	17,9	1,7	89,6
Železný Brod	1 212	44,8	17,7	15,3	24,9	21,8	16,9	3,5	90,3

Ve všech uvedených centrech mezi dojíždějícími převažovali muži. Nejvýrazněji tato skutečnost byla zaznamenána v Chrastavě (podíl mužů 71,8 %) a ve Stráži pod Ralskem (69,3 %). Do prvně uvedené obce umístily své pobočky firmy zabývající se výrobou náhradních dílů, autodoplňků a příslušenství pro osobní automobily (Benteler ČR k.s., Monroe Czechia s.r.o.), ve druhé sídlí státní podnik DiAMO, zaměřený na těžbu

¹ Dojížděka za prací je ovlivněna současným územním uspořádáním díky přímé vazbě pracovních míst ve veřejném sektoru (veřejná správa, zdravotnictví, školství, soc. služby) na správním uspořádání státu. Přitom podíl veřejného sektoru na celkové zaměstnanosti se v celonárodním měřítku blíží 25 %.

Je však třeba připomenout, že silně administrativně determinovány jsou především vztahy obyvatel ke správním institucím, zdravotnickým a do značné míry i ke školským zařízením. Zároveň jde o jevy, o kterých (s výjimkou dojížděky žáků a studentů do škol) nelze v současnosti získat žádné ucelené, územně podrobně členěné statistické údaje. Naopak za relativně „přirozené“ procesy lze označit především pohyby za prací, za nákupy, za kulturou nebo migraci obyvatel.

a úpravu uranové rudy. Tyto činnosti jsou doménou mužů. Nejnižší podíl mužů (51,4 %) dojížděl do Tanvaldu, střediska textilního průmyslu v Libereckém kraji.

Z hlediska věku mezi dojíždějícími do jednotlivých center převažovala střední generace 30 – 49 letých, nejvýrazněji s podílem 50,7 % tato skupina směřovala do Jilemnice. Výjimkou bylo středisko zimních sportů Harrachov, do kterého za svým zaměstnáním dojížděla převážně mladá generace 15 – 24letých (podíl 9,9 %).

Každý den do většiny center dojíždělo více než 80 % všech osob - největší podíl těchto osob byl zaznamenán u Stráže nad Nisou (96,3 % z celkového počtu dojíždějících). Za zaměstnáním do průmyslových podniků sem dojížděli především obyvatelé z nedalekého krajského města Liberce. Nejnižší podíl dojíždějících denně byl zjištěn u Harrachova (44,1 %). Ten byl do jisté míry ovlivněn možností přechodného ubytování v tomto zimním rekreačním středisku, což se projevilo v ostatních typech frekvence. Dalších 10 % dojíždělo týdně, 7,3 % 1 – 2x měsíčně, 36,9 % jinak.

Struktura vyjíždějících a dojíždějících podle nejvyššího ukončeného vzdělání byla v jednotlivých centrech rozdílná. Za svým zaměstnáním v největším počtu vyjížděly osoby s učňovským a středním vzděláním bez maturity, v rámci center pak nejvíce ze Stráže pod Ralskem. Podíl těchto vyjíždějících zde dosáhl 57,1 %, přičemž z tohoto města vyjížděl i nejvyšší podíl osob se základním vzděláním (15,3 %), přičemž do tohoto počtu byly zahrnuty i osoby bez vzdělání. Vysokoškolsky vzdělané osoby vyjížděly především z Liberce. Jejich podíl na celkovém počtu vyjíždějících dosáhl 23,1 % a krajskou hodnotu překročil o 13,4 procentního bodu. Teoreticky však tato skupina k vyjízdce neměla důvod – krajské město skýtá celou řadu pracovních příležitostí v odpovídající kvalitaci. Jediným důvodem mohla být vyšší mzdová nabídka v jiných regionech České republiky. A tak téměř 27 % libereckých vysokoškolsky vzdělaných osob vyjíždělo do Prahy. Druhým nejvýznamnějším cílem cest těchto osob se stal Jablonec nad Nisou (20,6 %).

Také ve struktuře dojíždějících převažovaly osoby s učňovským a středním vzděláním bez maturity, hodnoty se pohybovaly v intervalu od 40,2 % v Semilech do 54,9 % ve Smržovce. Nejvíce absolventů vysokých škol (se shodným podílem 12,9 %) dojíždělo do Jablonce nad Nisou a Semil.

2.20 Dojížd'ka za prací do vybraných center dojížd'ky podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Kraj, centrum dojížd'ky	Vyjíždějící z obce					Dojíždějící do obce				
	celkem	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (v %)				celkem	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (v %)			
		základní a bez vzdělání	učňovské a střední bez mat.	střední s mat. a vyšší	vysoko- školské		základní a bez vzdělání	učňovské a střední bez mat.	střední s mat. a vyšší	vysoko- školské
Kraj celkem	72 196	10,1	48,0	32,1	9,7	65 480	10,4	49,1	31,5	8,8
Česká Lípa	4 502	9,2	46,8	33,1	10,9	6 638	10,7	50,1	30,9	8,3
Desná	733	12,8	46,4	32,3	7,9	652	12,0	54,1	25,6	8,3
Frydlant	1 475	9,9	50,2	32,7	6,8	1 321	13,7	48,5	28,6	8,9
Harrachov	178	7,3	37,6	38,2	16,3	782	8,4	43,5	42,3	5,0
Chrastava	1 471	11,3	53,1	28,1	7,3	924	10,5	50,6	26,8	11,9
Kamenický Šenov	853	10,4	53,2	30,4	5,9	704	17,0	51,8	24,0	7,0
Jablonec nad Nisou	3 870	6,1	37,2	37,8	18,9	6 364	8,5	43,3	35,0	12,9
Jilemnice	819	5,9	35,2	42,0	16,7	1 572	8,4	43,3	37,2	10,9
Liberec	6 291	6,6	34,4	35,8	23,1	10 927	8,9	45,6	33,5	11,8
Lomnice nad Popelkou	915	6,1	38,9	39,9	15,0	851	7,5	52,8	30,8	8,6
Mimoň	1 502	10,2	49,1	34,4	6,3	880	13,6	48,0	30,1	8,1
Nový Bor	2 032	5,6	42,5	38,8	13,1	2 661	13,2	54,7	26,8	5,0
Semily	1 147	8,7	43,2	35,2	12,7	2 130	6,2	40,2	40,3	12,9
Smržovka	845	12,0	49,0	31,2	7,5	834	13,7	54,9	25,1	6,1
Stráž nad Nisou	643	5,1	40,6	41,7	12,4	737	11,1	54,1	26,7	8,0
Stráž pod Ralskem	771	15,3	57,1	24,5	3,1	2 435	8,5	46,7	34,0	10,8
Tanvald	1 840	13,8	52,7	27,5	5,9	834	8,9	42,2	37,4	11,4
Turnov	1408	4,6	31,7	41,6	21,7	4678	10,1	50,9	32,0	6,8
Železný Brod	923	6,5	41,8	38,2	13,0	1 212	11,4	52,5	29,9	6,2

Ve struktuře dojíždějících podle odvětví byly u jednotlivých center zjištěny značné rozdíly. Společné pro 18 center bylo dominantní postavení průmyslu, pořadí zbývajících odvětví bylo značně diferencované. Nejvyšší podíl dojíždějících do průmyslu (83,8 %) byl zaznamenán v Kamenickém Šenově. Průmysl je zde zastoupen několika menšími firmami na výrobu uměleckého a užitkového skla a především firmami zabývajících se výrobou osvětlovacích těles, z nichž nejznámější je firma Preciosa – Lustry a.s. Poslední příčku s podílem pouhých 7,9 % osob zaujal Harrachov, většina dojíždějících osob byla totiž zaměstnána v odvětví ubytování a stravování. Město Liberec vykazovalo nejvyšší podíly dojíždějících do stavebnictví (14,1 % z celkového

počtu dojíždějících) a obchodu (11,0 %), Tanvald v dopravě a telekomunikacích (10,9 %), Jilemnice ve školství, zdravotnictví a sociálních činnostech (19,8 %).

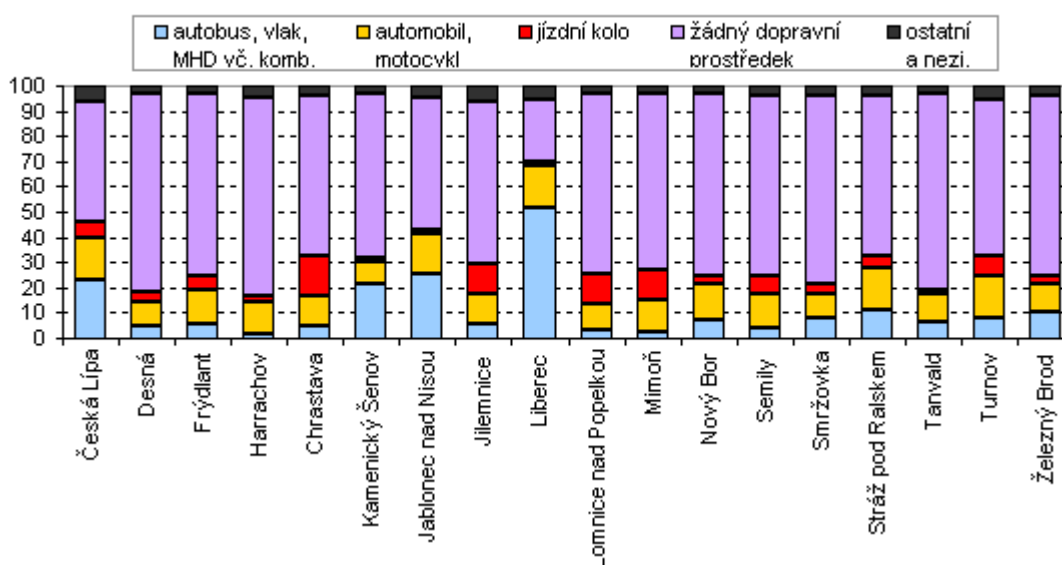
2.21 Dojíždějící za prací do vybraných center dojížděky podle odvětví

Kraj, centrum dojížděky	Dojíždějící do obce celkem	Dojíždějící podle odvětví (v %)					Denně dojíždějící podle času stráveného na cestě (v %)			
		průmysl	staveb- nictví	obchod	doprava a telekomun.	škol.,zdrav., soc.činnosti	do 14 minut	15 - 29 minut	30 - 59 minut	60 minut a více
Kraj celkem	65 480	46,7	7,8	7,5	6,0	8,3	15,6	37,6	39,2	7,4
Česká Lípa	6 638	45,6	8,1	7,8	8,1	9,6	9,3	41,0	43,9	5,5
Desná	652	75,0	2,8	4,4	0,9	4,3	21,0	48,2	28,5	2,1
Frýdlant	1 321	43,4	6,9	5,4	8,0	14,4	14,3	39,8	40,1	5,7
Harrachov	782	7,9	4,3	6,3	2,6	3,8	19,4	31,0	40,6	7,8
Chrastava	924	62,2	6,0	6,6	3,0	6,6	13,9	47,0	33,4	5,2
Kamenický Šenov	704	83,8	1,7	1,6	0,3	4,7	15,4	46,5	34,8	3,1
Jablonec nad Nisou	6 364	45,0	8,7	8,4	5,4	8,0	9,0	35,0	48,4	7,2
Jilemnice	1 572	40,2	5,9	8,3	5,4	19,8	21,2	44,4	31,0	3,2
Liberec	10 927	30,6	14,1	11,0	8,2	7,8	7,5	27,8	51,5	13,1
Lomnice nad Popelkou	851	50,4	4,9	7,4	4,7	11,4	19,4	44,8	30,8	4,7
Mimoň	880	44,2	3,3	5,9	4,1	7,7	17,0	42,2	34,2	6,4
Nový Bor	2 661	63,7	4,1	8,4	3,6	6,1	20,7	49,2	26,9	2,9
Semily	2 130	28,9	6,9	8,1	7,9	13,9	18,3	40,6	35,6	5,1
Smržovka	834	68,1	5,4	8,4	1,8	4,4	19,1	46,9	32,3	1,4
Stráž nad Nisou	737	67,3	9,5	6,0	2,4	1,5	20,6	35,9	37,0	6,2
Stráž pod Ralskem	2 435	72,6	3,9	1,9	1,8	2,4	9,3	32,0	52,5	6,1
Tanvald	834	35,1	3,6	10,1	10,9	18,7	25,5	42,5	29,1	2,7
Turnov	4 678	52,7	6,0	7,7	10,1	8,3	16,4	42,1	36,4	4,9
Železný Brod	1212	68,4	4,5	5,9	3,6	4,7	15,4	39,9	38,2	6,5

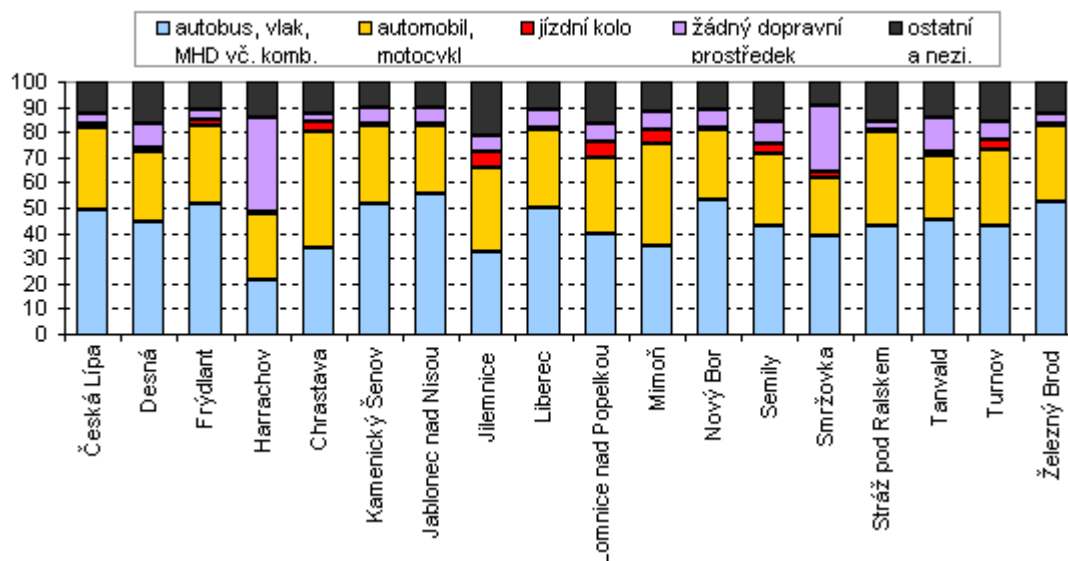
Porovnáním struktury denně dojíždějících do centra podle času dojížděky je zřejmé, že u většiny (tj. u 11 center z 19) převažoval časový interval v rozmezí 15 – 29 minut, u zbývajících interval v rozmezí 30 – 59 minut. V prvním uvedeném intervalu nejčastěji dojížděli zaměstnaní do Nového Boru (49,2 %), ve druhém časovém intervalu zaměstnaní dojíždějící do Stráže pod Ralskem (52,5 %).

Z hlediska samostatně použitého dopravního prostředku mezi jednotlivými centry převažovaly dva druhy – autobus a automobil, ať již ho řídil dotyčný sám nebo byl v pozici spolucestujícího. V rámci obce ve všech centrech mimo Liberce, kde jednoznačně převažovala doprava autobusem, vlakem a MHD vč. jejich kombinací, docházely zaměstnané osoby na pracoviště pěšky.

Struktura dojíždějících za prací v obci podle použitého dopravního prostředku

Struktura dojíždějících za práci do obce podle použitého dopravního prostředku

2.22 Dojíždějící denně za práci do center dojížděky podle použitého prostředku

Kraj, centrum dojížděky	Dojíždějící do obce celkem	z toho použitý dopravní prostředek (v %) ¹⁾												
		autobus	vlak	MHD	automobil - řidič	automobil - spolucestující	motocykl	kolo	jiný	autobus + vlak	autobus + MHD	vlak + MHD	ostatní kombinace	žádný dopravní prostředek
Kraj celkem	65 480	27,1	6,7	5,0	25,1	7,4	0,3	2,9	0,7	3,0	1,0	0,7	11,2	8,0
Česká Lípa	6 638	33,5	7,7	2,1	23,5	9,4	0,1	1,4	0,5	4,7	0,5	0,5	11,1	4,2
Desná	652	40,3	1,1	0,3	23,0	4,1	0,2	1,8	0,6	2,1	0,8	-	15,0	9,7
Frýdlant	1 321	31,5	12,3	0,7	24,5	5,9	0,5	2,7	0,5	5,6	0,4	0,8	10,6	3,6
Harrachov	782	17,8	1,7	0,6	20,7	5,8	0,1	0,6	1,5	1,3	-	-	9,1	36,8
Chrastava	924	17,9	10,7	0,9	35,4	10,7	-	3,9	0,2	2,6	1,2	1,1	12,1	2,9
Kamenický Šenov	704	50,4	0,7	0,3	21,3	9,1	-	1,0	-	0,1	0,1	0,1	9,9	6,5
Jablonec nad Nisou	6 364	26,1	5,2	17,8	22,4	4,9	0,1	0,6	0,6	2,9	2,8	0,8	9,4	5,8
Jilemnice	1 572	26,2	2,6	0,1	26,3	6,2	0,3	6,8	0,6	3,9	-	-	19,8	6,2
Liberec	10 927	20,3	11,3	10,5	24,6	6,0	0,1	0,7	0,7	2,8	2,8	2,4	9,5	7,4
Lomnice nad Popelkou	851	33,7	4,5	0,1	24,1	5,4	0,6	5,8	0,9	1,8	-	-	14,6	7,2
Mimoň	880	25,3	6,3	-	29,5	11,4	0,2	4,9	1,1	2,0	0,5	0,5	9,9	7,2
Nový Bor	2 661	44,8	3,5	0,5	21,2	6,6	0,2	1,4	0,3	3,6	0,3	0,1	10,2	7,0
Semily	2 130	33,2	4,5	1,0	24,5	4,4	0,3	3,4	0,7	3,6	0,2	0,1	14,4	8,7
Smržovka	834	25,7	7,9	0,5	18,7	4,7	-	1,8	0,2	4,0	0,6	0,2	8,6	26,5
Stráž nad Nisou	737	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Stráž pod Ralskem	2 435	42,2	0,1	0,2	23,2	13,4	0,2	1,4	0,9	0,3	0,2	-	14,5	2,5
Tanvald	834	30,0	9,2	0,1	21,2	4,2	-	1,9	0,1	5,4	0,2	0,2	13,2	13,4
Turnov	4 678	28,0	9,7	0,7	23,5	6,5	0,2	3,8	0,2	3,7	0,3	0,3	15,1	7,4
Železný Brod	1 212	33,7	12,2	0,5	23,0	6,4	0,3	1,4	0,1	5,8	0,2	-	11,8	3,7

¹⁾ dopravní prostředek se týká denní dojížděky z místa bydliště (i přechodného) do místa pracoviště

Schopnost uspokojit poptávku zaměstnaných osob (v dané lokalitě bydlících) a nabídnout pracovní příležitosti i jiným, dokázalo jedenáct center dojížděky – všechna okresní města, ke kterým se připojila města Harrachov, Nový Bor, Stráž pod Ralskem, Turnov, Železný Brod a obec Stráž nad Nisou. Nejvyšší hodnota aktivního salda byla zaznamenána u Liberce (4 636 osob), s 3 270 osobami následoval Turnov, s 2 494 osobami Jablonec nad Nisou. U všech center bylo dosaženo aktivního salda jak u mužů, tak i žen.

Počet vyjíždějících převyšoval počet dojíždějících u těchto měst a podle velikosti v tomto pořadí: Tanvald (-1 006 osob), Mimoň (-622), Chrastava (-547), Frýdlant (-154), Kamenický Šenov (-149), Desná (-81), Lomnice nad Popelkou (-64). Řadu uzavírá Smržovka (-11). Z hlediska pohlaví měli aktivní saldo muži v Desné a ve Stráži nad Nisou, dojíždějící ženy převýšily vyjíždějící ženy ve Frýdlantu, Lomnici nad Popelkou a Smržovce.

2.23 Bilance dojížděky za prací v centrech dojížděky

Kraj, centrum dojížděky	Dojíždějící do centra			Vyjíždějící z centra			Saldo dojížděky		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Česká Lípa	6 638	3 674	2 964	4 502	3 149	1 353	2 136	525	1 611
Desná	652	424	228	733	395	338	-81	29	-110
Frydlant	1 321	748	573	1 475	954	521	-154	-206	52
Harrachov	782	468	314	178	113	65	604	355	249
Chrastava	924	663	261	1 471	858	613	-547	-195	-352
Kamenický Šenov	704	392	312	853	529	324	-149	-137	-12
Jablonec nad Nisou	6 364	3 532	2 832	3 870	2 615	1 255	2 494	917	1 577
Jilemnice	1 572	845	727	819	523	296	753	322	431
Liberec	10 927	7 056	3 871	6 291	4 208	2 083	4 636	2 848	1 788
Lomnice nad Popelkou	851	490	361	915	575	340	-64	-85	21
Mimoň	880	567	313	1 502	935	567	-622	-368	-254
Nový Bor	2 661	1 469	1 192	2 032	1 239	793	629	230	399
Semily	2 130	1 191	939	1 147	749	398	983	442	541
Smržovka	834	447	387	845	482	363	-11	-35	24
Stráž nad Nisou	737	492	245	643	354	289	94	138	-44
Stráž pod Ralskem	2 435	1 698	737	771	490	281	1 664	1 208	456
Tanvald	834	429	405	1 840	1 046	794	-1 006	-617	-389
Turnov	4 678	2 486	2 192	1 408	905	503	3 270	1 581	1 689
Železný Brod	1 212	669	543	923	579	344	289	90	199

Pouze v sedmi centrech dojížděky se ve srovnání s rokem 1991 zvýšil počet dojíždějících, nejvýrazněji v Liberci o 3 754 osob. Tento vysoký nárůst souvisel jednak se zrušením okresních úřadů, přestěhováním řady institucí do nově ustanoveného krajského města, jednak s vybudováním průmyslové zóny. Tyto skutečnosti vedly zároveň ke snížení počtu vyjíždějících ve městě Liberci o 1 012 osob. Rostoucí počet dojíždějících a klesající počet vyjíždějících byl rovněž zaznamenán v Turnově a Železném Brodě.

2.24 Bilance dojížděky za prací v centrech dojížděky 1991 – 2001

Centrum dojížděky	Dojíždějící		Vyjíždějící		Saldo dojížděky		Obsazená pracovní místa		Obsazená pracovní místa	
	2001	1991	2001	1991	2001	1991	celkem 2001	na 1000 zaměstnaných ¹⁾	celkem 1991	na 1000 ekonomicky aktivních ¹⁾
Česká Lípa	6 638	4 786	4 502	6 189	2 136	-1 403	21 563	1 110	20 160	935
Desná	652	700	733	722	-81	-22	1 684	954	2 075	990
Frydlant	1 321	1 542	1 475	997	-154	545	3 479	958	5 250	1 116
Harrachov	782	486	178	166	604	320	1 549	1 639	1 307	1 324
Chrastava	924	941	1 471	1 043	-547	-102	2 272	806	3 306	970
Kamenický Šenov	704	441	853	712	-149	-271	1 928	928	2 003	881
Jablonec nad Nisou	6 364	5 739	3 870	3 757	2 494	1 982	24 634	1 113	27 639	1 077
Jilemnice	1 572	1 545	819	767	753	778	3 604	1 264	3 960	1 245
Liberec	10 927	7 173	6 291	7 303	4 636	-130	54 096	1 094	56 396	998
Lomnice nad Popelkou	851	1 223	915	600	-64	623	2 817	978	3 985	1 185
Mimoň	880	1 040	1 502	1 169	-622	-129	2 678	812	3 309	962
Nový Bor	2 661	3 027	2 032	1 646	629	1 381	6 942	1 100	8 239	1 201
Semily	2 130	2 435	1 147	1 015	983	1 420	5 466	1 219	6 605	1 274
Smržovka	834	1 034	845	865	-11	169	1 628	993	2 430	1 075
Stráž nad Nisou	737	1 293	643	569	94	724	1 001	1 104	1 611	1 816
Stráž pod Ralskem	2 435	3 876	771	591	1 664	3 285	3 640	1 842	5 473	2 501
Tanvald	834	1 219	1 840	1 774	-1 006	-555	2 287	695	3 448	861
Turnov	4 678	3 932	1 408	1 474	3 270	2 458	10 442	1 456	10 456	1 307
Železný Brod	1 212	1 089	923	1 024	289	65	3 601	1 087	3 899	1 017

¹⁾ bydlících na příslušném území

Intenzitu salda pracovní dojížděky je možno vyjádřit ukazatelem obsazených pracovních míst na 1 000 zaměstnaných osob. Hodnoty nad 1 000 se dosahuje za území s kladným saldem, hodnoty pod 1 000 za území se záporným saldem. Ta byla do jisté míry ovlivněna zaměstnáváním cizinců. V územích, ve kterých jsou cizinci zaměstnáni „obsazují“ pracovní místa, avšak nejsou uvedeni v počtu zaměstnaných. Nejvyšší intenzity bylo dosaženo ve Stráži pod Ralskem (1 842), nejnižší v Tanvaldu (695).

2.8 Pracovní mikroregiony

Cílem následující kapitoly je snaha o přesnější zachycení skutečného rozmístění pracovních příležitostí a jejich struktury, včetně stanovení rozsahu pracovních mikroregionů, jakožto „přirozených“ územních celků, méně závislých na administrativním uspořádání. Zachycení orientace, intenzity i struktury dojížděkových proudů pomocí mikroregionů představuje relativně syntetické hodnocení, jehož platnost by měla být oproti předchozích dílčím závěrům univerzálnější a neměla by být výrazněji ovlivněna vývojem v krátkém časovém období.²

Kromě nesporného metodologického obohacení předkládané analýzy by měla být přínosem regionalizace i její snaha o reakci na současné vysoce aktuální otázky reformy územní veřejné správy. Měla by být interpretována jako model, který naznačuje sílu jednotlivých center i charakter vztahů v jejich zázemí v případě, že jako klíčový (a jediný) regionálně-tvorný proces je chápána dojíždka obyvatel za prací.³

Mikroregiony byly **vymezeny** postupným seskupováním obcí do vyšších celků podle principu převládající orientace celkové dojíždky za prací. Výsledný pracovní mikroregion tvoří územně souvislý celek charakterizovaný relativně vysokou mírou vnitřní uzavřenosti dojíždky za prací (především její denní formy). Je až na výjimky tvořen 1 centrem (jádem) a jeho spádovým zázemím tvořeným nejméně 3 obcemi. Zázemí musí mít nejméně 4 tisíce obyvatel, celý mikroregion 10 tisíc obyvatel.

Centrum (středisko) pracovního mikroregionu je město s významnější koncentrací pracovních příležitostí, které slouží k uspokojování potřeb nejen jeho rezidentů, ale i obyvatel bydlících v okolních obcích. Centra mají obvykle (není podmínkou) více než 5 tis. obyvatel a většinou i kladné saldo denní dojíždky za prací.

Spádová oblast (zázemí) pracovního mikroregionu je tvořena obcemi, které se nacházejí kolem centra pracovního mikroregionu a jsou s ním funkčně propojeny (integrovány) intenzivní dojíždkou za prací. Obce jsou přiřazeny k centru podle principu převládající orientace celkové pracovní dojíždky. V případě nejasné orientace hlavního směru dojíždky (z obce vyjíždí stejný počet osob i do jiných směrů) je přihlédnuto k dodatečným kritériím:

- nejvýznamnější cíl denní dojíždky
- v pořadí další významné cíle dojíždky (a vzájemné poměry mezi nimi)
- nejvýznamnější mikroregiony dojíždky (jednotlivé cíle vyjíždky byly pro každou obec agregovány do celých mikroregionů) a jejich vzájemné relace
- spádovost obce podle výsledků regionalizace z roku 1991
- silniční vzdálenost ke středisku
- terénní členitost

Některé obce nemají hlavní spád přímo do příslušného centra, ale jsou s ním spojeny nepřímo přes jinou větší obec (často přes tzv. subregionální centrum).

Centrum (středisko) pracovního subregionu je obec (obvykle město), do kterého mají hlavní spád (přímo či nepřímo) denní dojíždky za prací alespoň 2 sousední obce s úhrnnou populační velikostí v rozmezí 1-4 tis. obyvatel. Pracovní subregion je hierarchicky nižší celek, u něhož rozhodující část pracovní dojíždky není

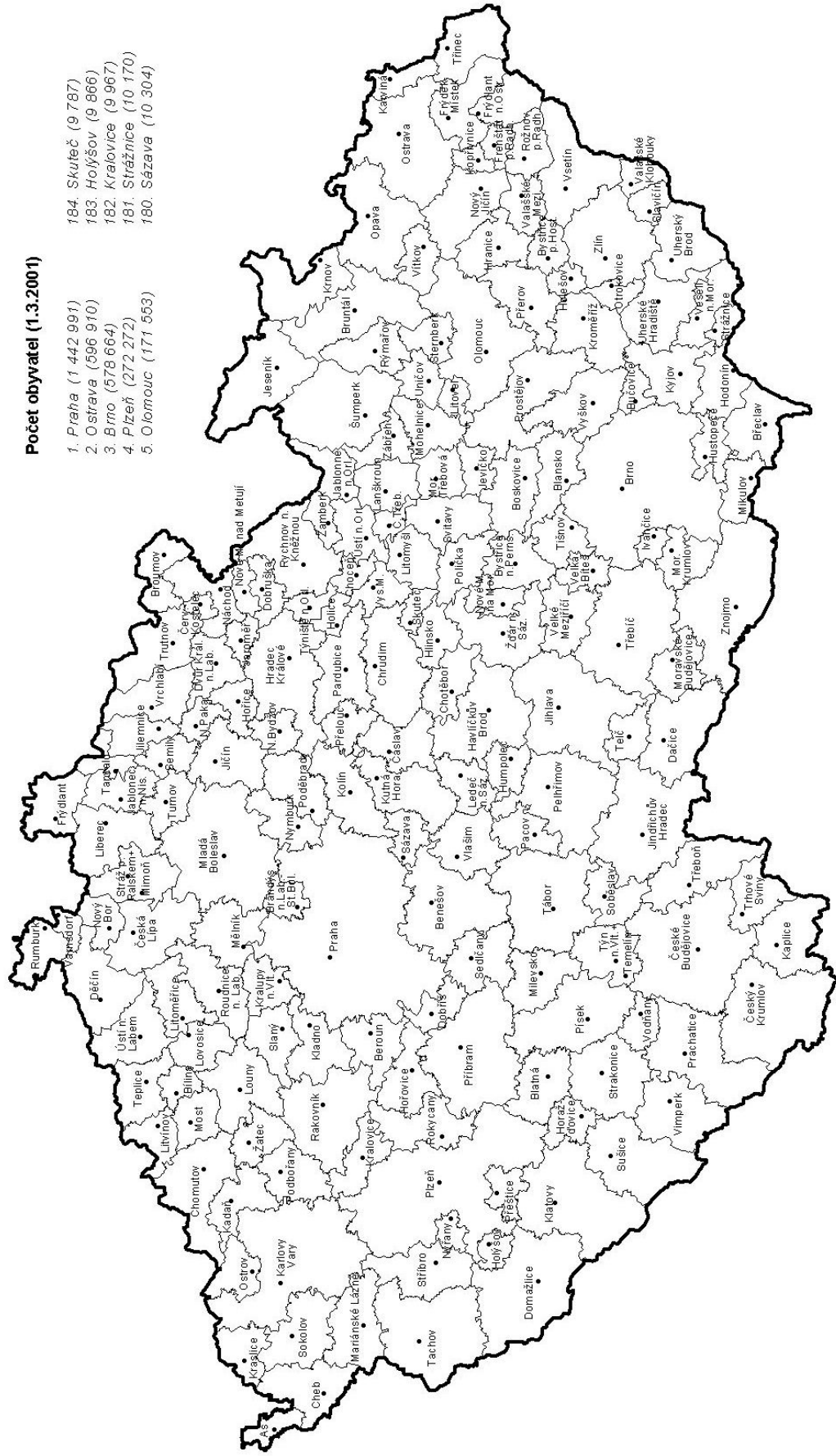
² Relativně menší míra měnlivosti při hodnocení dojíždky podle pracovních mikroregionů odráží silnější vazbu mezi přirozenou spádovostí územních jednotek a organizací celého sídelního systému. Hierarchie jednotlivých center v sobě odráží dlouhodobý vývoj urbanizační, sociální, ekonomický aj. (rozmístění dojížděkových proudů reflektuje primárně gravitační působení nejvýznamnějších center, kdy vahou je zejména ekonomická síla jednotlivých středisek), současné změny v sídelní struktuře, rozmístění obyvatel i pracovních příležitostí mohou tento vývoj jen částečně korigovat. To však automaticky neznamená neměnný význam jednotlivých středisek. Ke změnám za posledních 10 let došlo zejména v aglomeracích a v zázemí největších měst či v oblastech ležících na rozhraní vlivu více středisek. Přestože cílem následujícího rozboru je především popis stavu k roku 2001, v některých případech je poukázáno i na pravděpodobné tendence (jak během uplynulého desetiletí, tak i v období od posledního censu do současnosti).

³ Je zřejmé, že existují i jiné regionálně-tvorné procesy vázané na obyvatelstvo (viz podrobnější diskuse v úvodu publikace). Jejich užití jako podkladů pro regionalizaci je však značně ztíženo, a to jak omezeným rozsahem této publikace, tak především absencí úplných, metodicky porovnatelných statistických údajů o těchto procesech.

Podle starších anketárních šetření (prováděných výzkumnými ústavy v 70. a 80. letech) tvořila v ČR dojíždka za prací 50-60 % všech cest obyvatel, následovaná dojíždkou za rekreací, kulturou a zábavou a dále dojíždkou do škol (obě kategorie s podílem zhruba 10-20 % na všech cestách). Od té doby došlo pravděpodobně k dílčím změnám v intenzitě jednotlivých procesů i jejich vzájemných vazbách (např. spojování cest za nákupy a zábavou), dominantní role pracovní dojíždky však nepochybně zůstala nedotčena (i proto, že se týká největší části obyvatel).

Konečně je třeba zdůraznit, že pracovní dojíždka má nezastupitelnou roli především při integraci územních celků na mikroregionálním řádu (tj. zjednodušeně na úrovni mezi okresy a správními obvody obcí s rozšířenou působností). Pro vymezení vyšších jednotek, resp. pro stanovení hierarchie mezi mikroregiony je potřeba pracovní pohyby doplnit údaji o jiných formách prostorové mobility, především o migraci obyvatelstva, či spádem za vyššími formami služeb občanské vybavenosti. Takový úkol však svojí šíří a komplexností již výrazně překračuje zaměření této publikace, proto bylo od seskupování mikroregionů do vyšších celků upuštěno.

Pracovní mikroregiony podle dojížděky za prací v roce 2001

Počet obyvatel (1.3.2001)

1. Praha (1 442 991)
2. Ostrava (596 910)
3. Brno (578 664)
4. Plzeň (272 272)
5. Olomouc (171 553)

Počet obcí (1.1.2001)

1. Praha (294)
2. Brno (197)
3. Plzeň (149)
4. Mladá Boleslav (135)
5. Třebíč (114)

Rozloha (km²) k 1.1.2001

1. Praha (2 719)
2. Brno (1 947)
3. Plzeň (1 851)
4. Karlovy Vary (1 386)
5. České Budějovice (1 265)

- 182-4. Ivančice (5)
- 182-4. Strážnice (5)
- 182-4. Aš (5)
- 180-1. Varnsdorf (6)
- 180-1. Červený Kostelec (6)

184. Červený Kostelec (63)
183. Varnsdorf (89)
182. Kopřivnice (91)
181. Ivančice (92)
180. Strážnice (101)

obvykle uzavřena v rámci jeho hranic (pracovní vyjíždka z jeho centra směřuje většinou mimo vymezený subregion).

Celý postup při seskupování obcí do vyšších celků je popsán níže.⁴

Při interpretaci charakteristik pracovních mikroregionů a jejich center je třeba vzít v potaz určité **nedostatky** plynoucí z hrubosti či neúplnosti přijatých kritérií.

- Vychází pouze z dojíždky za prací, ostatní formy prostorové mobility obyvatelstva zanedbává (dojíždku do škol, za občanskou vybaveností, za rekreací, nebo migraci obyvatelstva). Jak již bylo uvedeno výše, dojíždka za prací představuje nejčtenější formu mobility obyvatel a pro vytváření územních celků na úrovni mikroregionu má jednoznačně nejdůležitější a nezastupitelný význam.
- Neřeší problém hierarchie navržených středisek a jejich skladebnost do vyšší celků (mezo- a makroregionů).
- Rozhraní mezi mikro- a subregiony bylo zvoleno do značné míry subjektivně. Výše zvolené kritérium (4 tis. obyvatel zázemí a 10 tis. obyvatel celkem) je poměrně málo přísné a umožňuje vymežit i celky, jejichž vztahová uzavřenost z pohledu pracovní dojíždky je problematická (viz některé vysoké podíly vyjíždějících mimo vymezený mikroregion v tab. 2.25 a 2.26). Důvodem „měkkosti“ je mj. snaha o rámcové porovnání s výsledky regionalizace z roku 1991, kde byla také použita podobně mírná kritéria.
- Závislost poměru populační velikosti střediska a zázemí na citlivosti vymezení centra v administrativních hranicích. Některá centra jsou administrativně vymezena značně široce zahrnují i odlehlé a přitom populačně významné části obce, které by svým charakterem patřily spíše do zázemí tohoto centra. Deformující vliv administrativních hranic může v některých případech rozostřit kritérium minimálního počtu obcí v zázemí (odlehlá sídla mohou, ale nemusí být integrována do jedné obce, týká se především horských a podhorských oblastí).
- Při rozhodování o spádovosti obce se poměřují relativní spády k různým cílům dojíždky, společným základem pro porovnání je celkový objem pracovní vyjíždky mimo obec. Do spádovosti těchto obcí se však přímo nepromítá celková intenzita vyjíždky (teoreticky by měla být inverzně závislá na velikosti obce, může se však výrazně lišit i mezi obcemi stejné velikosti), ani míra ekonomické aktivity v obci. V některých obcích, především v periferních oblastech, může být celková intenzita vyjíždky snížena vinou vysokého počtu nezaměstnaných či ekonomicky neaktivních osob, kterým se nevyplácí dojíždět do vzdálenějších cílů, případně neseženou dostatek pracovních příležitostí ani v místě bydliště. Celková spádovost takové obce je poté posuzována podle relativně malého vzorku dojíždějících osob.
- Kvalita získaných údajů z cenzu je sice relativně vysoká (z celkového počtu 4 288 tis. vyjíždějících v ČR jich okolo 150 tis. (3,5 %) neuvedlo místo pracoviště, nebo jej výjimečně uvedlo neúplně). Spíše v ojedinělých případech tak může být skutečný směr dojíždky vychýlen vlivem neuvedených, či špatně uvedených směrů dojíždky, nebo chybným zařazením některých pohybů k denní formě dojíždky místo formy nedenní (např. některé druhy směnného provozu).
- Časový odstup mezi populačním censusem (březen 2001) a současností. Přestože bylo konstatováno, že v obecné rovině jsou pracovní mikroregiony relativně stabilními celky, k dílčím změnám ve spádovosti mohlo dojít i během relativně krátkého období od posledního cenzu. Týká se to zejména obcí ležících na rozhraní vlivu více středisek (v tzv. oscilační zóně), ale i samotných center (především menších měst, kde je lokální trh práce výrazně ovlivněn jediným větším zaměstnavatelem).

Nejdůležitější **výsledky** pracovní regionalizace jsou představeny (v mapové podobě) i v celorepublikovém pohledu. V daleko podrobnějším detailu jsou naopak analyzovány pracovní mikroregiony v příslušném kraji. Textové tabulky uvádějí jejich základní charakteristiky (počet obcí, rozloha, počet obyvatel ve středisku

⁴ Nejdříve byl pro každou z 6 258 obcí v ČR (podle vymezení k datu sčítání) stanoven prostý hlavní směr pracovní vyjíždky (bez zohlednění dodatečných kritérií). Obec, která se stala cílem dojíždky pro jinou obec, již nebyla dále připojována. Tím vzniklo 611 elementárních spádových okrsků. Kritéria pro subregionální centrum splnilo 288 okrsků, z nichž 156 okrsků dokonce i kritéria mikroregionu. Třetina okrsků však měla v zázemí pouze 1 spádovou obec a více než 100 okrsků nedosahovalo jako celek ani hranice 1 000 obyvatel. Všechny okrsky, které nevyhověly požadovaným kritériím mikroregionu (téměř ¾), byly následně přiřčeny k vyšším celkům (mikroregionům) podle orientace směru vyjíždky z největší obce okrsku (ta by měla dostatečně reprezentovat spádovost celého útvaru). V případě nejasné orientace bylo přihlédnuto k dodatečným kritériím (viz výše). Po této úpravě bylo vymezeno 184 mikroregionálních center a dalších 131 center na úrovni subregionu.

Následně byla upravena spádovost obcí, které tvořily enklávy (zajištění shody spádovosti se sousedními obcemi), změněna byla též orientace vyjíždky z některých vojenských újezdů a z obcí s rozsáhlým katastrem a současně minimálním počtem obyvatel. Tyto korekce se týkaly jen velmi malého počtu obcí.

V závěrečné fázi byly pro kontrolu všechny proudy vyjíždky z každé obce agregovány do jednotlivých mikroregionů (cílů dojíždky) a byly porovnány nejvýznamnější preference každé obce. Pokud obec preferovala na 1. místě odlišný mikroregion (než ten, který byl pro ni dříve určen), nebo docházelo k současné preferenci více mikroregionů, byla znovu posouzena její spádovost podle výše uvedených pomocných kritérií. V odůvodněných případech byla obec přiřazena k jinému mikroregionu (šlo většinou o velmi malé obce v řídce zalidněných oblastech na rozhraní vlivu 2 či více středisek, nebo o obce ležící v zázemí krajských měst).

i zázemí), tak i podrobnější strukturu dojížděkových proudů mezi/v rámci jednotlivých mikroregionů. V doprovodném textu je poukázáno na specifickosti některých celků, a to hlediska oprávněnosti jejich vymezení i struktury dojíždějících do spádového centra. V nejvýznamnějších případech jsou naznačeny i pravděpodobné vývojové tendence. Ilustrativní mapy dokreslují rozsah mikroregionů, včetně jejich vazby k územně-správnímu členění, platnému k 1. 1. 2003 (výjimku představují pracovní mikroregiony, ty byly agregovány z obcí podle jejich stavu k 1. 1. 2001).

Zatímco tato kapitola 2.8 se zabývá pracovními mikroregiony, předchozí kapitola je výhradně zaměřena na jejich centra. Rozbor je zde (kap. 2.7) doplněn podrobnými tabulkami řady B v příloze s charakteristikami dojíždějících z nejvýznamnějších zdrojových obcí. Dojížděkové proudy se zde neomezují pouze na hranice daného mikroregionu, ale mohou pokrývat celé území ČR (tedy např. i obce náležící do jiného kraje).

Na základě dat o dojížděce za práci ze sčítání v roce 2001 bylo výše uvedeným postupem v Libereckém kraji vytvořeno 10 pracovních mikroregionů. V devíti případech je jejich jádrem obec s rozšířenou působností. Dostatečně silný pracovní mikroregion nevytvořil pouze Železný Brod a obce patřící do jeho působnosti správního obvodu obce s rozšířenou působností. A tak poslední pracovní mikroregion byl vytvořen kolem center dojížděky Stráže pod Ralskem a Mimoně, která ze správního hlediska plní úlohu pověřeného obecního úřadu. Úhrnná rozloha pracovních mikroregionů nepřekročila velikost kraje, naopak byla o 74 km² nižší. Do příslušných mikroregionů patřilo 212 obcí (o 4 méně než v kraji) a 424 539 obyvatel.

V některých mikroregionech byly dále definovány subregiony kolem centra nižšího řádu. Funkci jádra pracovního subregionu splňují města: Cvikov, Doksy, Hejnice, Lomnice nad Popelkou, Rokytnice nad Jizerou a Železný Brod.

Tab.2.25 Srovnání základních charakteristik správních obvodů obcí s rozšířenou působností a pracovních mikroregionů

Správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) vymezené k 1.1.2003	rozloha (v km ²)	počet obcí	počet obyvatel	Pracovní mikroregiony podle dojížděky za práci v roce 2001	rozloha (v km ²)	počet obcí	počet obyvatel
LIBEREC	588	29	134 131	LIBEREC	493	26	129 378
ČESKÁ LÍPA	862	41	75 758	ČESKÁ LÍPA	560	35	61 112
Nový Bor	201	16	25 963	Mimoň + Stráž p.Rals ¹⁾	388	12	19 817
JABLONEC N. NISOU	142	11	53 119	Nový Bor	195	15	25 903
Železný Brod	74	11	12 008	JABLONEC N. NISOU	278	27	71 104
Tanvald	191	10	22 086	Tanvald	148	7	17 671
Frydlant	349	18	24 285	Frydlant	349	18	24 285
SEMILY	230	22	26 961	SEMILY	196	21	24 966
Jilemnice	279	21	22 973	Jilemnice	242	16	19 573
Turnov	247	37	30 900	Turnov	242	35	30 730
Území celkem	3 163	216	428 184	Území celkem	3 089	212	424 539

Poznámky:

Všechna data se vztahují k datu sčítání lidu, domů a bytů 2001.

Velkými písmeny jsou uvedena centra, která do konce roku 2002 plnila funkci okresních měst, obyčejným písmem jsou znázorněna centra, která jsou od roku 2003 obcemi III. stupně (ORP), kurzívou pak centra plnící funkce obce II. stupně (POU).

¹⁾ Obec Stráž pod Ralskem není sídlem správního obvodu ORP ani POÚ.

Mezikrajsové přesahy nejsou velké. K mikroregionům Libereckého kraje bylo přiřazeno pět obcí, z toho 3 z okresu Děčín patřící pod Ústecký kraj do mikroregionu Česká Lípa (Starý Šachov, Merboltice, Velká Bukovina), obec Žďár z okresu Mladá Boleslav ze Středočeského kraje do mikroregionu Turnov a obec Kyje z okresu Jičín z Královéhradeckého kraje do mikroregionu Semily. Naproti tomu u 9 obcí byla zjištěna příslušnost do mikroregionů jiných krajů. Z okresu Česká Lípa se přimístila obec Bezděz do mikroregionu Mladá Boleslav a obec Tuhaň do mikroregionu Roudnice nad Labem. Z okresu Semily změnily svoji působnost obce Horka u Staré Paky a Levínská Olešnice do mikroregionu Nová Paka, Bukovina u Čisté, Čistá u Horek, Horní Branná a Studenec do mikroregionu Vrchlabí, obec Bradlecká Lhota do mikroregionu Jičín.

Z hlediska počtu obyvatel je velikostní skupina pracovních mikroregionů v kraji mírně odlišná od struktury v rámci České republiky. V kraji mají nejvyšší zastoupení menší mikroregiony do 39 999 obyvatel (z uvedeného počtu 70,0 %, ČR 62,0 %). Jeden mikroregion se pohyboval v intervalu 50 000 – 69 000 obyvatel (tj. 10,0 %, ČR 8,2 %), jeden v intervalu 70 000 – 99 999 (10,0 %, ČR 8,7 %). Pouze jeden mikroregion překročil 100 tisícovou hranici (10,0 %), přičemž v této velikostní skupině v České republice bylo vytvořeno celkem 18 pracovních mikroregionů (9,8 %).

Dominantní postavení mezi pracovními mikroregiony má ten, jehož jádrem je krajské město. Na území tohoto mikroregionu žije více než 30 % obyvatel kraje a rozlohou 493 km² je druhý největší. I nadále přetrvává významná pozice bývalých okresních měst. Nejmenším mikroregionem v kraji ze všech uváděných hledisek je Tanvald s 17 671 obyvatelem a výměrou 148 km².

PRACOVNÍ MIKROREGIONY A SUBREGIONY V LIBERECKÉM KRAJI

Hranice pracovních mikroregionů se poměrně významně liší od správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Nejpodstatnější jsou dvě skutečnosti – správní obvod obce s rozšířenou působností Železný Brod není pracovním mikroregionem a je pohlcen mikroregionem Jablonec nad Nisou a správní obvod ORP Česká Lípa je rozdělen na dva pracovní mikroregiony (Česká Lípa a Mimoň + Stráž pod Ralskem). Pouze mikroregion Frýdlant zachoval hranice stejnojmenného správního obvodu.

Nejvýznamněji do jiného správního obvodu ORP zasahuje mikroregion Jablonec nad Nisou, kam pracovně spadají všechny obce správního obvodu ORP Železný Brod, dále 3 obce ze správního obvodu ORP Tanvald (Albrechtice v Jizerských horách, Jiřetín pod Bukovou, Smržovka), obec Záhoří ze správního obvodu ORP Semily a obec Malá Skála ze správního obvodu ORP Turnov. Pracovní mikroregion Mimoň + Stráž pod Ralskem je větší na úkor správního obvodu Liberec (Jablonné v Podještědí, Janovice v Podještědí, Osečná, Velký Valtinov).

U ostatních pracovních mikroregionů jsou jen nepatrné přesuny mimo hranici správního obvodu příslušného ORP. Podle pracovní regionalizace patří k mikroregionu Česká Lípa obec Slunečná ze správního obvodu ORP Nový Bor, k mikroregionu Liberec obec Sychrov z SO ORP Turnov. Ve východní části kraje mikroregion Semily zasahuje do správního obvodu ORP Turnov (obec Holenice) a mikroregion Jilemnice do správního obvodu ORP Semily (Vysoké nad Jizerou).

Mimo Liberecký kraj bylo ze správního obvodu Jilemnice zařazeno již zmíněných 6 obcí (Horka u Staré Paky, Levínská Olešnice, do mikroregionu Nová Paka, Bukovina u Čisté, Čistá u Horek, Horní Branná a Studenec do mikroregionu Vrchlabí). Ze správního obvodu Česká Lípa se přesunuly dvě obce (Bezděz do mikroregionu Mladá Boleslav, Tuhaň do mikroregionu Roudnice nad Labem), ze správního obvodu Semily má pracovní spád do pracovního mikroregionu Jičín obec Bradlecká Lhota.

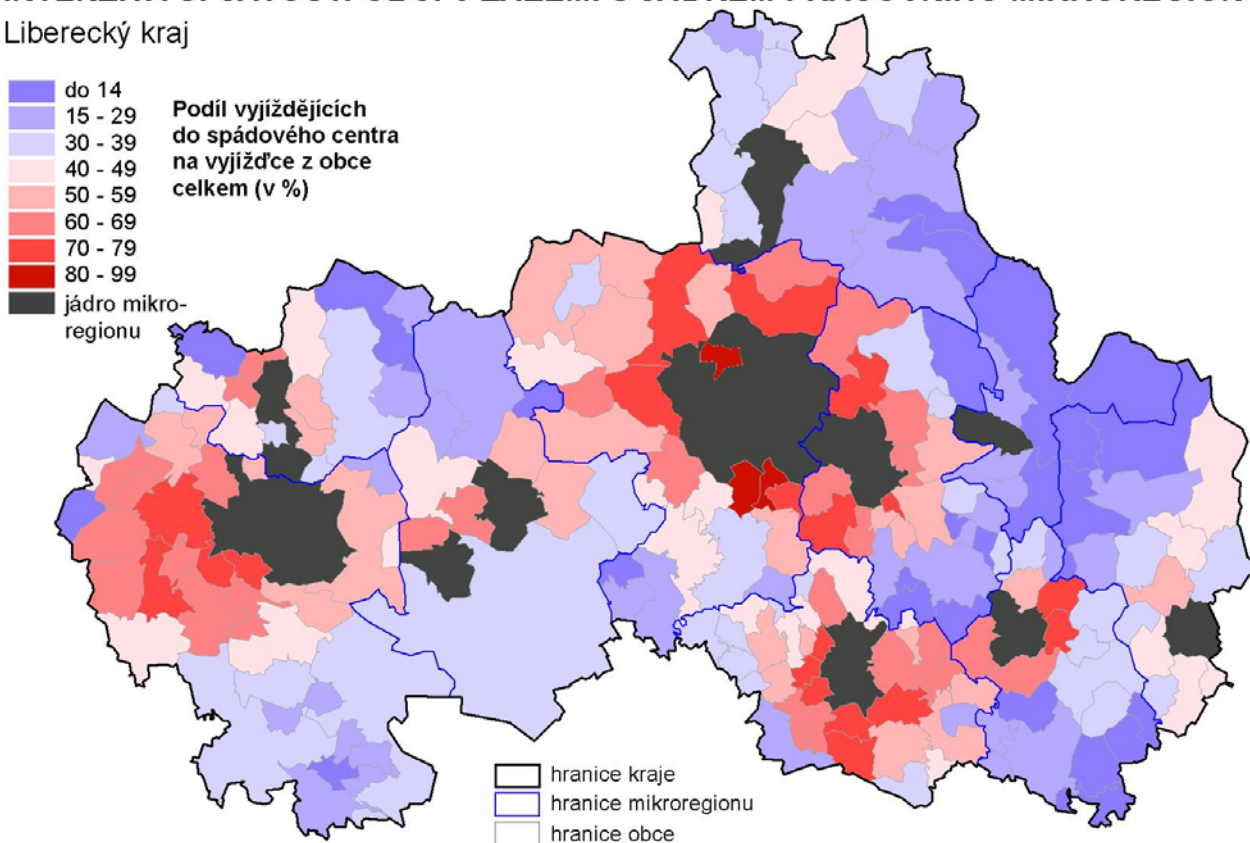
SROVNÁNÍ VYMEZENÍ PRACOVNÍCH MIKROREGIONŮ A SPRÁVNÍCH OBVODŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

Pozn. Pracovní mikroregiony jsou vymezeny barvou a jsou pojmenovány

INTENZITA SPJATOSTI OBCÍ V ZÁZEMÍ S JÁDREM PRACOVNÍHO MIKROREGIONU

Liberecký kraj

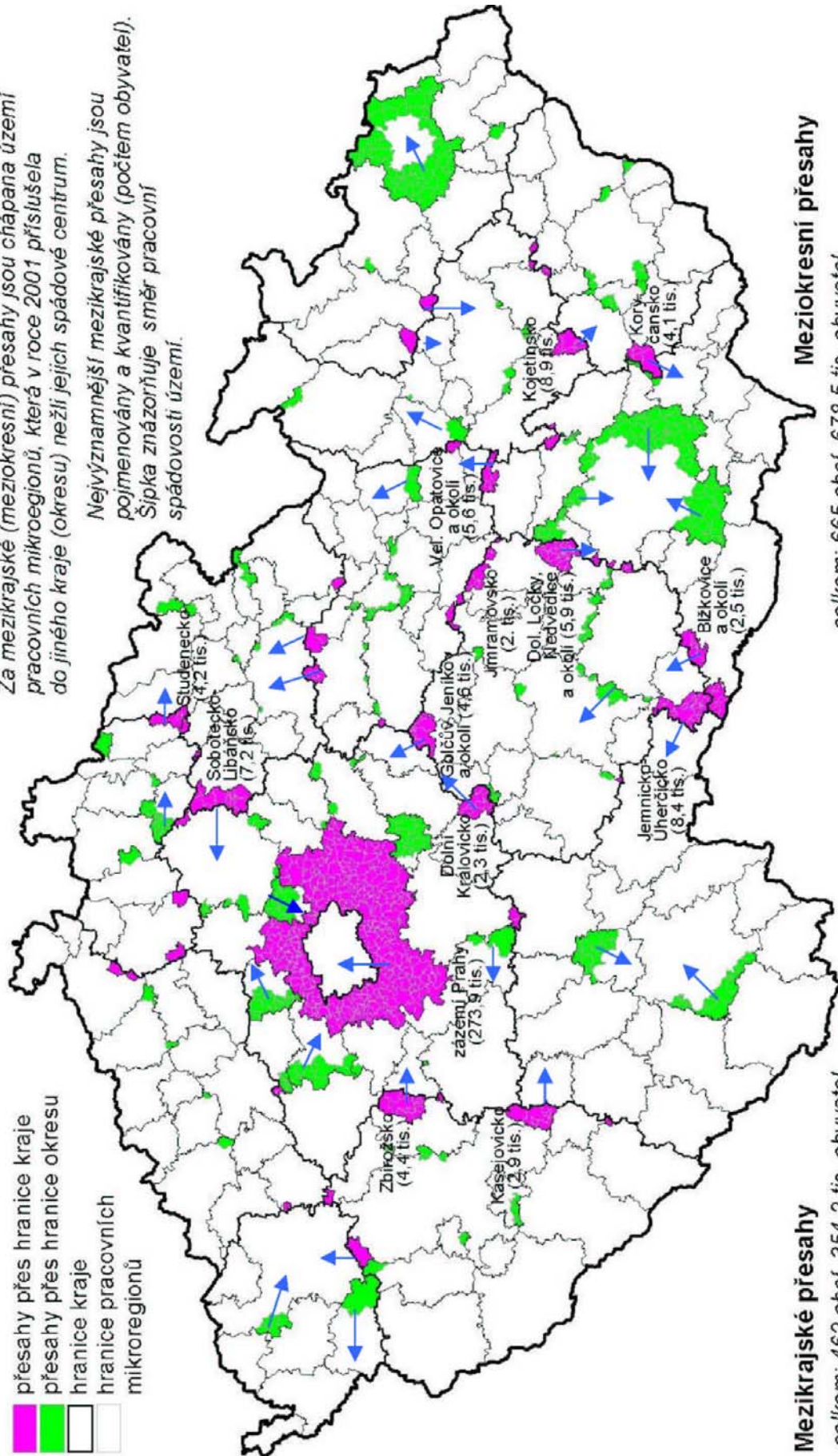

MEZIKRAJSKÉ A MEZIOKRESNÍ PŘESAHY PRACOVNÍCH MIKROREGIONŮ

přesahy přes hranice kraje
 přesahy přes hranice okresu
 hranice kraje
 hranice pracovních mikroregionů

Za mezikrajské (meziokresní) přesahy jsou chápána území pracovních mikroregionů, která v roce 2001 přisloužela do jiného kraje (okresu) nežli jejich spádové centrum.

Nejvýznamnější mezikrajské přesahy jsou pojmenovány a kvantifikovány (počtem obyvatel). Šipka znázorňuje směr pracovní spádovosti území.

Mezikrajské přesahy

celkem: 462 obcí, 354,2 tis. obyvatel
 v tom: zázemí Prahy: 293 obcí a 273,9 tis. obyvatel
 ostatní území: 169 obcí a 80,3 tis. obyvatel

Meziokresní přesahy

celkem: 665 obcí, 678,5 tis. obyvatel
 v tom: zázemí Prahy: 126 obcí a 111,4 tis. obyvatel
 ostatní území: 539 obcí a 567,1 tis. obyvatel

(sousední okresy Prahy, Brna a Plzně jsou chápány jako součásti těchto měst)

Naproti tomu z jiného kraje mají pracovní spád do mikroregionu Česká Lípa obce Starý Šachov, Merboltice, Velká Bukovina ze správního obvodu obce s rozšířenou působností Děčín. Do mikroregionu Semily patří z SO ORP Jičín obec Kyje, mikroregion Turnov se pracovně rozšířil o obec Žďár ze SO ORP Mnichovo Hradiště.

Mezi pracovními mikroregiony jsou značné rozdíly nejen z hlediska jejich velikosti (největší je českolipský a rozlohou je téměř čtyřikrát větší než nejmenší tanvaldský), ale i z hlediska počtu pracovních míst v mikroregionu. Liberecký pracovní mikroregion má 9x více obsazených pracovních míst než tanvaldský.

Tab. 2.26 Počet obyvatel, pracovních míst a saldo dojížděky za práci v pracovních mikroregionech

Pracovní mikroregiony	Rozloha mikro-regionu (km ²)	Počet obcí v mikro-regionu	Počet obyvatel mikroregionu			Podíl jádra mikroregionu (v %)		Pracovní místa v mikroregionu		Saldo dojížděky za práci	
			celkem	v tom		na obyva- telstvu	na prac. příleži- tostech	celkem	na 1000 zaměst. obyvatel ¹⁾	v jádře mikro-regionu	v celém mikro-regionu
				jádro	zázemí						
ČESKÁ LÍPA	560	35	61 112	39 307	21 805	64,3	78,0	27 659	935	2 136	-1 923
Nový Bor	195	15	25 903	12 342	13 561	47,6	59,3	11 700	919	629	-1 026
Mimoň + Stráž p.Rals ²⁾	388	12	19 817	10 765	9 052	54,3	63,9	9 890	1032	1 042	305
JABLONEC N. NISOU	278	27	71 104	45 266	25 838	63,7	68,7	35 855	1030	2 494	1 050
Tanvald	148	7	17 671	7 001	10 670	39,6	32,2	7 106	843	-1 006	-1 328
LIBEREC	493	26	129 378	99 102	30 276	76,6	83,2	65 003	1016	4 636	1 012
Frýdlant	349	18	24 285	7 514	16 771	30,9	39,5	8 818	794	-154	-2 289
SEMILY	196	21	24 966	9 262	15 704	37,1	50,0	10 926	933	983	-787
Jilemnice	242	16	19 573	5 753	13 820	29,4	41,5	8 684	932	753	-630
Turnov	242	35	30 730	14 513	16 217	47,2	70,9	14 722	960	3 270	-620

¹⁾ bydlících v obcích mikroregionu

²⁾ Obec Stráž pod Ralskem není sídlem správního obvodu ORP ani POÚ.

Poznámka:

Velkými písmeny jsou uvedena centra, která do konce roku 2002 plnila funkci okresních měst, obyčejným písmem jsou

znázorněna centra, která jsou od roku 2003 obcemi III. stupně (ORP), kurzívou pak centra plnící funkce obce II. stupně (POU).

S ohledem na tyto výrazné rozdíly nemá smysl charakterizovat mikroregiony jejich průměrnou velikostí (průměrný počet obyvatel v mikroregionu byl 42 454 osob).

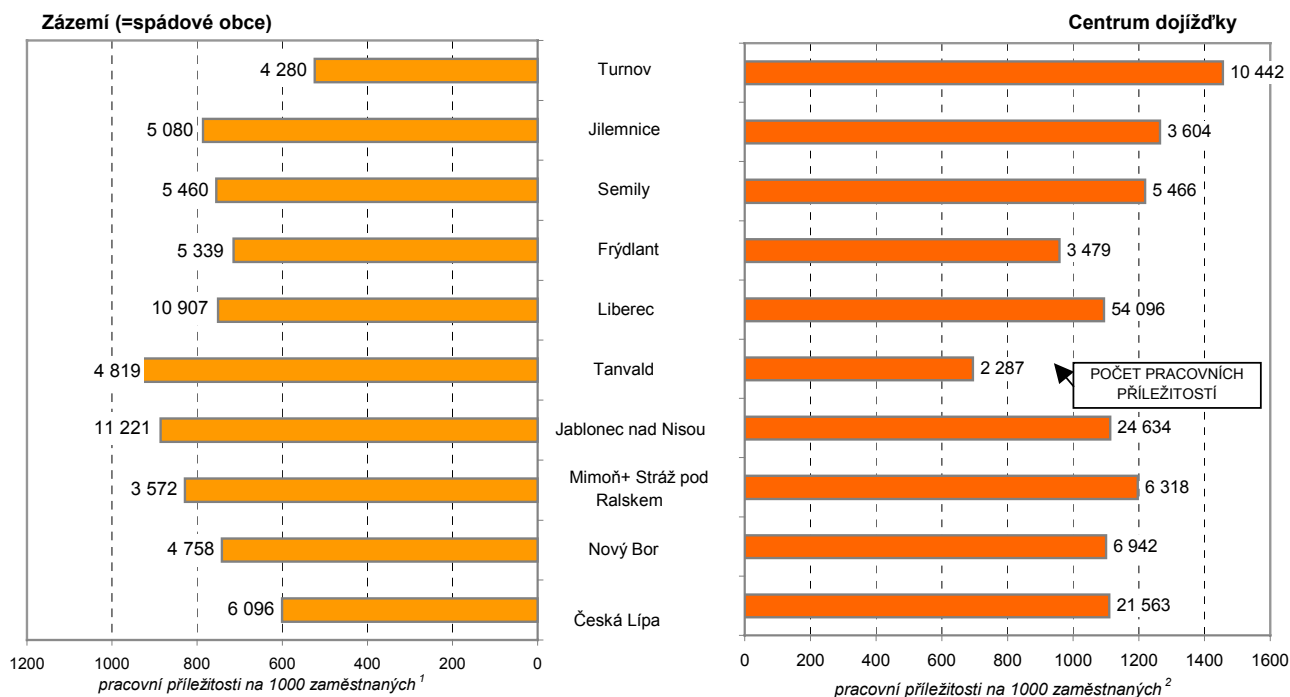
Za jeden z hodnotících faktorů můžeme považovat rovněž podíl jádra mikroregionu na celém pracovním mikroregionu. Z tohoto pohledu se v průměru jádra podílejí jednou polovinou na obyvatelstvu a téměř 59 % na pracovních příležitostech v mikroregionech. Mezi jednotlivými jádry mikroregionů byly zjištěny poměrně velké rozdíly. Nejvyšší podíl na obyvatelstvu mikroregionu měl Liberec (76,6 %), Česká Lípa (64,3 %) a Jablonec nad Nisou (63,7 %). U podílu jádra na pracovních příležitostech zůstalo pořadí na prvních dvou místech nezměněno – první místo s 83,2 % zaujal Liberec, druhé s 78,0 % Česká Lípa. Na třetí místo se s podílem 70,9 % zařadil Turnov. Nejnižší podíl jádra na obyvatelstvu mikroregionu byl zaznamenán u Jilemnice (29,4 %) a Frýdlantu (30,9 %). S odstupem 6 procentních bodů následovaly Semily. Nejnižší podíl jádra na pracovních příležitostech byl zjištěn u Tanvaldu (32,2 %) a Frýdlantu (39,5 %). S odstupem dvou procentních bodů následovala Jilemnice (41,5 %).

Saldo dojížděky je ve většině pracovních mikroregionů záporné. Vyšší počet pracovních příležitostí než je počet bydlících zaměstnaných osob nabízejí a kladné bilance dosahují pouze 3 mikroregiony: Mimoň + Stráž pod Ralskem (305 osob), Jablonec nad Nisou (1 050 osob) a Liberec (1 012 osob).

Nejvyšší záporné saldo v celém mikroregionu má Frýdlant (– 2 289 osob), počet vyjíždějících převýšil o 154 osob počet dojíždějících i v samotném jádru. S –1 923 osobami následuje českolipský mikroregion, přestože vlastní jádro má poměrně vysoké kladné saldo dojížděky za práci (2 136 osob). Deficit více než 1 tisíce pracovních příležitostí dosahuje tanvaldský a novoborský mikroregion. Jádro tanvaldského mikroregionu vykázalo záporné saldo dojížděky (–1 006 osob), jádro novoborského mikroregionu kladné saldo (629 osob). Záporné saldo zbývajících pracovních mikroregionů (semilského, jilemnického a turnovského) tisícovou hranici nepřekročilo a pro jejich jádra je typické kladné saldo dojížděky. Turnov má dokonce po krajském městě Liberci druhé nejvyšší kladné saldo mezi všemi jádry.

Hodnotíme-li situaci prostřednictvím počtu obsazených pracovních míst na 1 000 zaměstnaných v celém mikroregionu, pak nejlepší pozici s hodnotou 1 032 dosahuje pracovní mikroregion Mimoň + Stráž pod Ralskem. K předním mikroregionům v rámci České republiky patří tyto pracovní mikroregiony: Týn nad Vltavou + Temelín (1 267), Lanškroun (1 170), Praha (1 133), Bílina (1 133) a Karviná (1 116). Významná postavení zaujímají i mikroregiony s krajským (největším) městem, v polovině krajů totiž dosahují nejvyšších hodnot. Náš liberecký mikroregion (1 016) však předstihl kromě již zmíněného mimoňsko-strážského mikroregionu také region jablonecký (1 030). Nejhorší situace je v pracovním mikroregionu Frýdlant, který poskytuje pracovní příležitosti pouze pro 794 osob z 1 000 zaměstnaných.

Počet a intenzita pracovních příležitostí v centru a jeho zázemí

¹ bydlících ve spádových obcích příslušejících k danému centru

² bydlících v příslušném centru

Dominantní postavení libereckého mikroregionu mezi ostatními z hlediska koncentrace obyvatelstva způsobuje, že přestože odtud za práci vyjíždí nejvíce osob, intenzita vyjížděky vyjádřená podílem vyjíždějících na počtu bydlících zaměstnaných je ze všech 10 mikroregionů nejnižší v kraji.

Tab. 2.27 Spádovost jádra a zázemí v pracovních regionech

Pracovní mikroregiony	Vyjíždějící za prací z obcí mikroregionu celkem	Intenzita vyjížděky za prací (v %)	Vyjíždějící za prací z obcí zázemí				Vyjíždějící za prací z jádra mikroregionu		
			celkem	v tom v %			celkem	v tom v %	
				do jádra mikro-regionu	do ostatních obcí mikro-regionu	mimo mikroregion (vč. zahr.)		do zázemí mikro-regionu	mimo mikroregion (vč. zahr.)
ČESKÁ LÍPA	10 947	37,0	6 445	50,1	13,9	35,9	4 502	17,6	82,4
Nový Bor	5 524	43,4	3 492	39,6	13,0	47,3	2 032	25,5	74,5
Mimoň + Stráž p.Rals ¹⁾	4 680	48,8	2 407	38,3	15,6	46,1	1 831	26,6	73,4
JABLONEC NAD NISOU	10 164	29,2	6 294	45,1	26,0	28,9	3 870	27,3	72,7
Tanvald	4 220	50,0	2 380	18,9	20,3	60,8	1 840	28,3	71,7
LIBEREC	14 121	22,1	7 830	59,8	20,7	19,5	6 291	23,0	77,0
Frýdlant	5 672	51,1	4 197	26,0	28,8	45,2	1 475	36,6	63,4
SEMILY	4 792	40,9	3 645	34,3	23,9	41,8	1 147	28,8	71,2
Jilemnice	3 887	41,7	3 068	29,6	26,6	43,8	819	22,8	77,2
Turnov	7 228	47,1	5 820	55,3	15,9	28,8	1 408	28,3	71,7

Poznámka:

Kapitálkami jsou uvedena centra, které do roku 2002 plnily funkci okresních měst, obyčejným písmem jsou znázorněna centra, která jsou od roku 2003 obcemi III. stupně (ORP), kurzívou pak centra plnící funkce obce II. stupně (POU).

¹⁾ Obec Stráž pod Ralskem není sídlem správního obvodu ORP ani POÚ.

Hodnotou 22,1 % byla o 12,6 procentních bodů pod krajským průměrem (34,7 %). Podprůměrná intenzita vyjížděky za prací byla zaznamenána i u mikroregionu Jablonec nad Nisou (29,2 %) vzhledem 64 % podílu obyvatel bydlících v centru dojížděky (jádra mikroregionu). Naproti tomu výrazně nadprůměrná hodnota intenzity vyjížděky za prací byla zjištěna v mikroregionech Frýdlant (51,1 %), Tanvald (50,0 %) a Mimoň + Stráž pod Ralskem (48,8 %).

Struktura vyjížděky podle prostorového typu se vyznačuje značnými rozdíly mezi jednotlivými mikroregiony, které z tohoto pohledu můžeme rozdělit do čtyř skupin.

První skupinu tvoří mikroregiony, u kterých nadpoloviční většina vyjíždějících za prací z obcí zázemí směřuje do jádra mikroregionu. V následujícím pořadí k nim patří Liberec (59,8 %), Turnov (55,3 %) a Česká Lípa (50,1 %).

Do druhé skupiny můžeme zařadit mikroregiony s vysokým podílem vyjížděky v rámci zázemí daného mikroregionu. Nejvyšší podíl připadá na frýdlantský mikroregion, kde uvedeným směrem vyjíždělo téměř 29 % vyjíždějících. Více než čtvrtina všech vyjíždějících cestuje za svým zaměstnáním do ostatních obcí mikroregionu v jilemnickém (26,6 %) a jabloneckém mikroregionu (26,0 %).

Mikroregiony, ze kterých vyjíždí vysoký podíl zaměstnaných osob do jiných mikroregionů (včetně zahraničí) lze zařadit do třetí skupiny a patří sem především s vysoce nadprůměrným podílem mikroregion Tanvald (60,8 %), dále pak mikroregiony Nový Bor (47,3 %) a Mimoň + Stráž pod Ralskem (46,1 %).

Čtvrtá skupina zahrnuje mikroregion s nejrovnoměrnější strukturou vyjížděky z hlediska prostorových typů, a to Semily s 34,3 % podílem vyjížděky za prací z obcí zázemí do jádra mikroregionu, 23,9 % podílem vyjížděky do ostatních obcí mikroregionu a 43,8 % podílem vyjížděky mimo region.

Vyjíždějící za prací z jádra pracovního mikroregionu do jiných mikroregionů (včetně zahraničí) převažují nad těmi, kteří si našli zaměstnání v zázemí takto vymezených celků ve všech mikroregionech, nejvýrazněji pak u mikroregionu Česká Lípa (82,4 %).

Z porovnání libereckého kraje s ostatními kraji České republiky vyplývá, že dosahuje třetího nejnižšího podílu vyjíždějících za prací z obcí zázemí do ostatních obcí mikroregionu (20,4 %) po Ústeckém (19,1 %) a Pardubickém kraji (19,9 %) a druhého nejvyššího podílu vyjíždějících z obcí zázemí do jiných mikroregionů (včetně zahraničí) po Pardubickém kraji (37,2 %). Podíl vyjíždějících z obcí zázemí do jádra mikroregionu je až desátý nejvyšší. Vysoký podíl našeho kraje týkající se vyjíždějících z jádra mikroregionu do jiných mikroregionů (75,1 %) předstihl v mezikrajském srovnání pouze Pardubický kraj (76,1 %).

Pracovní význam střediska i charakteristiky polohy a sídelní struktury jeho zázemí se promítají též do ukazatele integrity (vzájemné spjatosti tvořících zázemí a jádro mikroregionu). Vyjádříme-li ji podílem denně vyjíždějících za prací ze zázemí směřujících do všech obcí příslušného mikroregionu, pak okraje variačního rozpětí v rámci kraje tvoří na jedné straně mikroregion se sídlem krajského města – Liberec (84,3 %) a na druhé straně mikroregion Tanvald (42,9 %). Hodnota krajského průměru (69,2 %) je v republikovém srovnání druhá nejnižší po Pardubickém kraji (68,5 %).

Tab. 2.28 Integrity jader pracovních mikroregionů a jejich zázemí podle celkové a denní dojížděky za prací

Pracovní mikroregiony	Vyjíždějící ze zázemí (v %) do jádra mikroregionu		Vyjíždějící ze zázemí (v %) do všech obcí mikroregionu		Vyjíždějící ze všech obcí mikroregionu (v %) do obcí mikroregionu	
	celkem	denně	celkem	denně	celkem	denně
Česká Lípa	50,1	54,2	64,1	68,9	45,0	51,1
Nový Bor	39,6	43,3	52,7	57,3	42,7	47,6
Mimoň + Stráž p. Ralskem	38,3	40,4	53,9	57,0	38,1	41,2
Jablonec nad Nisou	45,1	48,3	71,1	76,2	54,5	61,3
Tanvald	18,9	21,0	39,2	42,9	34,5	37,3
Liberec	59,8	62,1	80,5	84,3	54,9	62,5
Frýdlant	26,0	29,0	54,8	60,9	50,0	56,1
Semily	34,3	38,0	58,2	64,9	51,1	58,7
Jilemnice	29,6	32,2	56,2	62,9	49,2	55,7
Turnov	55,3	57,9	71,2	74,5	62,8	67,9

Podíl denní vyjížděky za prací v rámci mikroregionu na celkové vyjížděce z obcí je ve všech mikroregionech vyšší než u vyjížděky bez rozlišení frekvence cest za prací. V krajském průměru byl podíl denní vyjížděky uvnitř mikroregionu (tj. vyjížděky ze všech obcí mikroregionu do obcí mikroregionu) vyšší o 6,1 procentního bodu (celkem 49,9 %, denně 56,0 %). Největší odchylka mezi pracovními mikroregiony libereckého kraje byla

zaznamenána ve shodné výši 7,6 procentních bodů u dvou pracovních mikroregionů – Liberec a Semily, nejnižší u mikroregionu Tanvald (2,8 procentních bodů).

Pracovní regionalizace Libereckého kraje potvrdila dominantní krajského města, které je jádrem pracovního mikroregionu, soustřeďujícího 32,4 % pracovních příležitostí v kraji. Pouze 3 mikroregiony v kraji mají kladné saldo dojížděky za prací (Mimoň + Stráž pod Ralskem, Jablonec nad Nisou, Tanvald), proto také hodnota ukazatele obsazených pracovních míst na 1 000 zaměstnaných převyšuje tisícovou hranici. Tyto pracovní mikroregiony nabízejí více pracovních příležitostí než je počet zaměstnaných v mikroregionu.

2.9 Směrové proudy dojížděky

V rozdělení počtu směrových proudů do intervalů a osob v nich byly zaznamenány značné disproporce. Zcela jednoznačně byly zastoupeny proudy do 9 osob – podíl na celkovém počtu zjištěných proudů dosáhl 85,7 %. Tomuto vysokému podílu však neodpovídal podíl vyjíždějících osob, který dosáhl pouhých 17,6 %.

Největších proudů, tj. 500 a více osob, bylo ve vyjížděce zjištěno pouze 10 (v okrese Semily žádný) a tato kategorie se na celkovém počtu proudů podílela 0,1 %, na celkovém počtu vyjíždějících osob 12,3 %. Ve třech případech počet vyjíždějících překročil tisícovou hranici, a to ve směru Chrastava – Liberec (1 086 osob), Liberec – Jablonec nad Nisou (1 315 osob), Jablonec nad Nisou – Liberec (1 357 osob). Do hlavního města Prahy z města Liberce vyjíždělo za zaměstnáním 960 osob.

S rostoucí velikostí proudů klesají jejich počty, avšak rostou počty vyjíždějících. Z toho pohledu je nejvýznamnější proud v rozsahu 100 – 499 osob s více než třetinou vyjíždějících z obce. Toto konstatování platilo pro všechny okresy Libereckého kraje. Z pohledu velikosti podílů vyjíždějících se však rozdílily mezi jednotlivými okresy vyskytovaly. Podíl okresu Jablonec nad Nisou v proudu 100 – 499 osob převyšoval krajskou hodnotu o 4,7 procentního bodu (40,6 %), okres Liberec se svým podílem 24,3 % dominoval v proudu 500 a více osob (krajská hodnota činila 12,3 %). Okres Semily měl největší zastoupení v nejmenších proudech – 25,3 % v proudu 1 – 9 osob (krajská hodnota – 17,6 %), 10,8 % v proudu 10 – 19 osob (krajská hodnota – 7,9 %) a 15,7 % v proudu 50 – 99 osob (krajská hodnota 12,4 %). Tyto zjištěné skutečnosti platily i pro dojížděku.

Tyto zjištěné skutečnosti byly směrodatné i pro dojížděku. Nejmenších proudů bylo napočítáno 6 159, tj. 86,9 % z celkového počtu s 12 140 vyjíždějícími osobami (18,6 %). Proudů největších bylo zaznamenáno 9, tj. 0,1 % z celkového počtu proudů s 7 850 vyjíždějícími osobami (12,0 %). Směry dojížděky zůstaly stejné jako při vyjížděce, pouze z hlavního města Prahy do Liberce méně osob než z krajského města tímto směrem vyjíždělo.